

ԼՈՒՅՍ

Մշակութային և հասարակական ամսագիր

لويس

LOUYS

Armenian Monthly

ISSN 1682-5446

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

203, Մեպտեմբեր 2015 թ. No 203, September 2015 شماره ۲۰۳ مهر ماه ۱۳۹۴

Այս համարում

Հայերեն բաժին

1- Հայաստան.....	1
2- Արևմտյան Հայաստան.....	7
3- Միյուտք.....	10
4- Միջազգային.....	11
5- Հասարակական.....	12
6- Խոհեր.....	17
7- Գծանկարչություն.....	18
8- Առածանի.....	18

Պարսկերեն բաժին

1- Հայ գրականություն.....	1-2
---------------------------	-----

Ճապիկի առաջին էջում՝ << 24
Վերջին էջում՝ Էդ. Բաղդասարյանի նոր գրերը
 Համար 203, Սեպտեմբեր 2015 թ.
 No. 203, September 2015
 شماره ۲۰۳ مهر ماه ۱۳۹۴

ԼՈՒՅՍ

Մշակութային եւ հասարակական ամսագիր

Արտոնատեր եւ գլխավոր խմբագիր՝

Էդ. Բաղդասարյան

Խմբագրական կազմ՝

Թամար Փանոսյան, Վանիկ Բաղդասարյան
 Թամ Ղարախանյան, Մաթենիկ Ավետիսյան
 Էմմա Բեգիջանյան, Հովիկ Վարդումյան,

Փոստարկը 15875-9488 Թեհրան - Իրան

Էլեկտրոնային փոստ՝ louys_monthly@yahoo.com
 Ինտերնետային հասցեն՝ www.louysonline.com

LOUYS

Armenian Cultural and Social Monthly

License-holder and Editor-in-Chief

Edic Baghdasarian

www.Edic-Baghdasarian.com

WEB master: **Baruyr Baghdasarian**

POBox 15875-9488 Tehran – Iran

E-mail : louys_monthly@yahoo.com

Internet : www.louysonline.com

Թերթի Գինը՝ Հատվածաճառ - 5000 ռիալ
Բաժանորդագրություն՝

Իրան՝ մեկ տարի՝ 60,000 ռիալ
Արտասահման՝ մեկ տարի՝ 50 ԱՄՆ դոլար

Հոդվածների հեղինակների կարծիքները կարող են չհամընկնել խմբագրության տեսակետներին:
 Արտատպության դեպքում հղումը «ԼՈՒՅՍ» - ին

Հայաստանի Հանրապետությունը 24 տարեկան է

Սեպտեմբերի 21-ին, ողջ աշխարհի հայությունը նշում է Հայաստանի Հանրապետության Անկախության օրը:

Հայաստանի Անկախության հռչակագիրն ընդունվել է 1990թ. օգոստոսի 23-ին Հայաստանի Գերագույն Խորհրդի նիստում:

ԽՍՀՄ օրենսդրությանը լիովին համապատասխան 1991թ. սեպտեմբերի 21-ին ՀՀ տարածքում անցկացվեց ԽՍՀՄ-ից դուրս գալու հարցով հանրաքվե, որին մասնակցելու իրավունք ունեցող 2,056,758 քաղաքացիներից 2,042,627-ը (94.39%) Հայաստանի անկախությանը «այո» ասացին: Դեռ էր ընդամենը 10 հազար մարդ կամ 0,46 տոկոսը:

1990 թ. Անկախության հռչակագրից հետո ՀՀ Գերագույն խորհրդի որոշումով 1991 թ. սեպտեմբերի 21-ին Հայաստանի տարածքում անցկացվեց հանրաքվե: Հայաստանի Հանրապետության բնակչությունը պատասխանեց հետևյալ հարցին. «Համաձայն եք, որ Հայաստանի Հանրապետությունը լինի անկախ, ժողովրդավարական հանրապետություն՝ ԽՍՀՄ կազմից դուրս»:

Հաջորդ օրը հրապարակվեց ՀՀ անդրանիկ անկախ օրենսդիր մարմնի դիմումը հայ ժողովրդին. «Ազատության ճանապարհին մեզ սպասում են նոր փորձություններ, դա ամենօրյա քննություն է լինելու մեզ համար: Պահպանենք մեր ոգևորությունը, բայց համակվենք իրապաշտությամբ, շարունակենք մնալ երագող, բայց սթափ դատողությամբ»:

Սեպտեմբերի 23-ին ՀՀ Գերագույն խորհուրդը, ամփոփելով հանրաքվեի արդյունքները, Հայաստանի Հանրապետությունը հռչակեց անկախ պետություն:

Գերագույն խորհրդի կողմից անկախության հռչակումից հետո տասնյակ պետություններ ճանաչեցին Հայաստանի Հանրապետությունը: Առաջինը Լիտվան է, որ ՀՀ-ն ճանաչել է դեռ մինչև անկախության հռչակումը՝ 1991 թ. օգոստոսի 14-ին: Ապա 1991 թ. ընթացքում եւս 47 պետություն ճանաչեց Հայաստանի Հանրապետության անկախությունը:

Հայաստան

Անկախության տոնը հրավեր է վերաթեւորելու մեր անցած ուղին. Գարեգին Բ

Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Բ-ն ուղերձ է հղել ՀՀ անկախության տոնի առիթով:

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի տեղեկատվական համակարգի փոխանցմամբ, ուղերձում ասվում է. «Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից Անկախության տոնի բերկրաշատ առիթով Հայրապետական Մեր օրհնությունն ու շնորհավորանքն ենք բերում համայն մեր ժողովրդին՝ ի Հայաստան եւ ի սփյուռք աշխարհի:

Պատմական ու նվիրական է այս օրը: 1991 թվականին մեր ժողովուրդը իրականացրեց անկախ ու ազատ ապրելու դարավոր իր երազանքը եւ հաղթահարելով պատերազմի ու շրջափակման դժվարությունները՝ բարձր գիտակցությամբ ու աննահանջ պայքարով ամրացրեց հայրենի պետականության հիմքերը:

Անկախության տոնը հրավեր է վերաթեւորելու մեր անցած ուղին՝ նոր կորովով ու եռանդով, հայրենվեր գործերով շենացնելու մեր երկիրը եւ այս տոնի պանծալի խորհրդով միշտ նորոգ պահելու մեր ուխտը առ հայրենին՝ ունկնդիր աստվածաշնչյան խոսքին, թե՛ ամենքս կոչված ենք ազատության եւ սիրով միմյանց ծառայելու (Գաղ. 5:13):

Մեր աղոթքն է, որ Աստված Իր Ամենախնամ Սուրբ Աջի հովանու ներքո միշտ անվրդով ու խաղաղ պահի մեր հայրենիքը եւ առատապես օրհնի, գորակից ու օգնական լինի հավատավոր մեր ժողովրդին՝ արգասավորելով հանուն մեր երկրի հզորացման բոլոր ջանքերը:

Մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի շնորհը, սերը եւ ողորմությունը թող լինեն ձեզ բոլորիդ հետ: Ամեն»:

Ռուսաստանը ստեղծում է հակաօդային պաշտպանության միասնական համակարգ - Հայաստանի, Արդրզստանի եւ Տաջիկստանի հետ

Ռուսաստանը ծրագրում է Հայաստանի եւ ՀԱՊԿ երկու այլ դաշնակիցների՝ Արդրզստանի եւ Տաջիկստանի հետ ստեղծել միասնական հակաօդային պաշտպանության համակարգ:

Ինչպես հաղորդում է TACC-ը, հայ-ռուսական համաձայնագրի նախագիծը՝ Կովկասի տարածաշրջանում միասնական համակարգի ստեղծման վերաբերյալ անցել է ներպետական համաձայնեցման փուլը եւ պատրաստվում է ստորագրման:

«Հուսով եմ՝ այս տարի կավարտվի համաձայնեցումը», - ասել է ՌԴ գլխավոր շտաբի պետ, Օդատիեզերական ուժերի հրամանատարի առաջին տեղակալ, գեներալ-լեյտենանտ Պավել Կուրաչենկոն:

Նմանատիպ համաձայնությունները Արդրզստանի եւ Տաջիկստանի հետ գտնվում են ներգերատեսչական համաձայնեցման փուլում:

Հիշեցնենք, որ ԱՊՀ մասնակից պետությունների Պաշտպանության նախարարների խորհրդին կից ՀՕՊ հարցերով համակարգող հանձնաժողովի հերթական նիստը տեղի կունենա 2016թ. ապրիլին Տվերում:

Նախագահը ելույթ է ունեցել ՄԱԿ-ի Գլխավոր վեհաժողովի նստաշրջանում

Նախագահ Սերժ Սարգսյանը սեպտեմբերի 29-ին Նյու Յորքում մասնակցել է ՄԱԿ-ի Գլխավոր վեհաժողովի 70-րդ նստաշրջանին, որտեղ հանդես է եկել ելույթով:

Նախագահ Սերժ Սարգսյանի ելույթը ՄԱԿ-ի Գլխավոր վեհաժողովի 70-րդ նստաշրջանում

Հարգելի նախագահ Լիկետոֆո, Շնորհավորում եմ Ձեզ Միավորված ազգերի կազմակերպության Գլխավոր վեհաժողովի 70-րդ նստաշրջանի նախագահի պատվավոր պաշտոնում ընտրվելու կապակցությամբ: Վստահ եմ, որ Ձեր ղեկավարությամբ հորեյանական այս նստաշրջանը կարդարացնի բոլորիս ակնկալիքները:

Հարգելի՛ պատվիրակներ, Տիկնայք եւ պարոնայք, Շնորհավորում եմ նաև մեզ բոլորիս Միավորված ազգերի կազմակերպության 70-րդ տարեդարձի կապակցությամբ:

Այս կազմակերպության ստեղծումը մարդկության մեծագույն նվաճումներից է, որը ժողովուրդներին համախմբել է՝ միավորելով ընդհանուր իղձերի և սկզբունքների շուրջ: Անցած 70 տարիները բնորոշվեցին կարևորագույն դրական զարգացումներով՝ վերջ դրվեց գաղութատիրությանը, ռասայական խտրականությանն ու ապարտեիդին:

Աշխարհի ժողովուրդներին հնարավորություն տրվեց ինքնորոշվելու, պետականություն կերտելու և իրենց ճակատագիրը տնօրինելու իրենց իսկ ստեղծած պետությունում՝ ՄԱԿ-ի անդամների թիվը 51-ից հասցնելով 193-ի:

Այս բոլոր նվաճումներով հանդերձ՝ պետք է խոստովանենք, որ ներկայում աշխարհը կանգնած է նոր մարտահրավերների առջև՝ ահաբեկչություն, ծայրահեղականություն, անհանդուրժողականություն, տնտեսական ճգնաժամեր, կլիմայի փոփոխություն, թմրամիջոցների, զենքի և մարդկանց ու մարդկային օրգանների թրաֆիքինգ, միգրացիոն ճգնաժամ և այլն: Այս մարտահրավերների շարքը երկար է: Եվ հենց դրանց դեմ պայքարելու անհրաժեշտությունն է, որ մեզ պարտավորեցնում է վճռականորեն վերահաստատել մեր համատեղ հանձնառությունն այս կազմակերպության առաքելությանն ու նրա Կանոնադրությանը:

Տիկնա՛յք և պարոնա՛յք, Անցյալ տարի՝ Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցի նախաշեմին, ես այս ամբիոնից անուն առ անուն շնորհակալություն հայտնեցի Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչած երկրներին՝ կոչ անելով ողջ միջազգային հանրությանը ճանաչման ու դատապարտման միջոցով ցեղասպանությունների կրկնության դեմ պայքարին նոր թափ հաղորդել:

Այսօր նույն այս ամբիոնից շնորհակալություն եմ հայտնում Հռոմի Պապ Փրանցիսկոսին և հիշատակում նրա կողմից մատուցված պատմական պատարագը, Եվրոպայի խորհրդարանին և մատնանշում նրա ընդունած բանաձևը, Գերմանիայի Նախագահին և վստահեցնում, որ նրա հայտնի ելույթն այսուհետ լինելու է մեր ժողովրդի պատմության էջերում, Ավստրիայի, Բոլիվիայի, Բրազիլիայի, Լյուքսեմբուրգի, Նիդերլանդների, Չիլիի օրենսդիր մարմիններին, բազմաթիվ երկրների նահանգային և քաղաքային խորհուրդներին, ինչպես նաև տասնյակ ու հարյուրավոր հասարակական-քաղաքական կառույցներին: Ծնորհակալություն եմ հայտնում Ռուսաստանի, Ֆրանսիայի, Կիպրոսի, Սերբիայի նախագահներին, ինչպես նաև բազմաթիվ երկրների պատվիրակություններին սպրիլի 24-ին Երևանում Ցեղասպանության զոհերի ոգեկոչման արարողությանը մասնակցելու համար:

Ցեղասպանությունների կանխարգելումը միջազգային օրակարգում պահելու մեր հաստատակամության մասին եմ վկայում Մարդու իրավունքների խորհրդում մեր կողմից պարբերաբար առաջադրվող բանաձևերը, որոնցից վերջինն ընդունվել է այս տարի: Դրա հիման վրա էլ օրեր առաջ այս վեհաժողովը դեկտեմբերի 9-ը հռչակեց «Ցեղասպանության հանցագործության զոհերի հիշատակի ու արժանապատվության և այդ հանցագործության կանխարգելման միջազգային օր»:

Հարգելի՛ ներկաներ, Լեռնային Ղարաբաղի հիմնահարցի խաղաղ կարգավորումը շարունակում է մնալ կարևորագույն խնդիրներից մեկը մեր տարածաշրջանում: Պետք է նշեմ, որ Ադրբեջանի վարած ագրեսիվ քաղաքականության արդյունքում այսօր ոչ միայն էական առաջընթաց չկա խնդրի կարգավորման բանակցային գործընթացում, այլև արձանագրվել է լարվածության աճի միտում: Նավթի վրա

կառուցված տնտեսության սասանման պայմաններում հասունացող ժողովրդական ցատուճը խեղդելու համար այդ երկրի բռնակալ ռեժիմը խայտառակ ճնշումները գործիք է դարձրել, ինչը, սակայն, այլևս անբավարար է համարում: Հիմա նրան սեփական հասարակության ուշադրությունը շեղող պատկերներ են պետք շփմանշարուն գծից: Ցանկանում եմ վեհաժողովի ուշադրությունը հրավիրել այն փաստի վրա, որ Ադրբեջանը, ի լրումն տարատեսակ սադրիչ գործողությունների, արդեն սկսել է կիրառել խոշոր տրամաչափի հրետանի՝ կրակի տակ պահելով ինչպես Հայաստանի Հանրապետության, այնպես էլ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության սահմանամերձ շրջանների խաղաղ բնակավայրերը: Ընդամենը մի քանի օր առաջ Հայաստանի սահմանամերձ գոտում ադրբեջանական ռմբահարման զոհ դարձան երեք կին՝ իրենց տանը, իրենց այգում խաղող աշխատող հայ կանայք: Հարց՝ կա՞ որևէ բանական արարած, ով կարող է որևէ չխեղված տրամաբանություն ցույց տալ նման վայրագության մեջ: Մեզ համար արդեն ակնհայտ է՝ Ադրբեջանի ղեկավարությունը անդառնալիորեն կորցրել է ոչ միայն իրականության զգացողությունը, այլև մարդկային բոլոր նորմերը:

ԱՄՆ-ի, Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի նախագահների համատեղ 5 հայտարարություններն ու ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի ջանքերը լիովին արհամարող Ադրբեջանի՝ նման ագրեսիվ քաղաքականության շարունակվելու դեպքում Հայաստանին այլ ընտրություն չի մնում: մենք կիրականացնեք անհրաժեշտ իրավական և ռազմաքաղաքական քայլերը՝ ապահովելու Հայաստանի Հանրապետության և Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության անվտանգությունն ու խաղաղ զարգացումը:

Թեև բոլորի համար էլ վաղուց ակնհայտ է, թե որ կողմն է հրահրում հրադադարի խախտումները, նշեմ սուկ մի քանի փաստ:

Տարօրինակ չէ՞ արդյոք, որ Ադրբեջանը տարիներ շարունակ համառորեն հրաժարվում է դիպուկահարներին հետ քաշելու և հրադադարի խախտումների մեխանիզմ ստեղծելու՝ ԵԱՀԿ ՄԽ համանախագահների առաջարկից: Հարց է առաջանում ինչի՞ց է վախենում Ադրբեջանը:

Տարօրինակ չէ՞, որ Ադրբեջանում հյուրընկալված Եվրոպական խաղերի ընթացքում, երբ նրանց անհրաժեշտ էր կայունության պատկեր, գրեթե ոչ մի կրակոց չի հնչել սահմանին, մինչդեռ խաղերից անմիջապես հետո, դրանք լայնորեն վերսկսվեցին: Չեմ ակնկալում, որ հավատաք որևէ կողմի պնդումներին, ընդամենն ակնկալում եմ, որ ապավինեք տրամաբանությանը:

Տարօրինակ չէ՞, որ 21-րդ դարում մեր հարևանն ամեն օր, առանց հոգնելու, հպարտանում է սպառազինությունների գերկուտակմամբ և ռազմական բյուջեի բազմապատկմամբ, որ համառորեն շարունակում է հանդես գալ պատերազմը վերսկսելու սպառնալիքով, ընդ որում դա անում է պետության ղեկավարի մակարդակով:

Կարծում եմ՝ այժմ բոլորի համար է ակնհայտ, թե ինչու էր Հայաստանը տարիներ շարունակ հետևողականորեն հորդորում միջազգային հանրությանը ոչ թե ընդհանրական, այլ հասցեական հայտարարություններ անել հրադադարի խախտումների վերաբերյալ: Մենք պետք է հասկանանք, որ խաղաղությանը և անվտանգությանը սպառնացող նախանշանները քողարկելու փորձերը կարող են աղետալի հետևանքներ ունենալ:

Հարգելի՛ գործընկերներ, Այսօր մենք ականատեսն ենք Մերձավոր Արևելքում տեղի ունեցող անմարդկային դաժանությունների: Կրոնական

անհանդուրժողականությունը հանգեցրել է անդառնալի հետևանքների: Մենք ամենաուղղակի կերպով ենք զգում տեղի ունեցող վայրագությունները, քանզի դրանց հետևանքով ոչ միայն ոչնչացվում են հայկական հոգևոր և մշակութային ժառանգության նմուշները, այլև սպանվում և փախստական են դառնում Իրաքում և Սիրիայում բնակվող բազմաթիվ հայեր: Սիրիացի ժողովրդի համար ծանր ժամանակաշրջանում դժվարությունները կհսում է նաև դարերով այդ տարածքներում ապրող հայությունը: Մենք մեր ուժերի ներածին չափով փորձում ենք օժանդակել փախստականներին. մինչ օրս Հայաստանն ընդունել է ավելի քան 16 հազար փախստական Սիրիայից: Նրանց ընդունման թվով Հայաստանն առաջիններից մեկն է Եվրոպայում:

Հայերը լավ գիտեն փախստականի տարագիր ճակատագիրը: Հայոց ցեղասպանության զոհերի թիվն անհամեմատ մեծ կլիներ, իսկ վերապրածների ճակատագիրը՝ շատ ավելի դժգոհ, եթե այդ ծանր շրջանում մեր ժողովրդի կողքին չկանգնեին մեր բարեկամ երկրները: Այսօր հարկ է արժանին մատուցել Գերմանիային, Շվեդիային և մյուս երկրներին՝ ցուցաբերվող մարդասիրության համար: Ապաստան տալով հարյուր հազարավոր փախստականների՝ նրանք վերահաստատեցին, որ օգնությունը պարտադիր է թե՛ իրավական, թե՛ մարդասիրական տեսանկյունից: Հարգելի՛ գործընկերներ,

Այս տարի բոլորս ակնատես եղանք, թե ինչպես միասնական և համարժեք գործողությունների արդյունքում հնարավոր դարձավ հարթել միջազգային նշանակության կնճռոտ խնդիրներից մեկը: Մեր անմիջական հարևանի՝ Իրանի Իսլամական Հանրապետության միջուկային ծրագրի շուրջ ձեռք բերվեց պատմական նշանակության համաձայնություն: Շրջադարձային այդ պայմանավորվածությունն անխոս նպաստելու է համաշխարհային մակարդակով ճգնաժամային իրավիճակների հանգուցալուծմանն ու փոխադարձ վատառության ամրապնդմանը, ինչը հնարավոր եղավ երկարատև ու հետևողական քաղաքական և դիվանագիտական ջանքերի շնորհիվ:

Այս ամենը վկայում է, որ համապատասխան կամքի առկայության, հակասությունների հարթեցման և համագործակցային ոգու շեշտադրման պարագայում իսկապես կարելի է բարդագույն խնդիրների համար լուծումներ գտնել: Այս ամբիոնից ցանկանում եմ ևս մեկ անգամ շեշտել դիվանագիտական ջանքերի կիրառման կարևորությունը՝ հատկապես փակ սահմանների բացառման նպատակով: Հայաստանը, որի հարևանները անօրինական շրջափակում են իրականացնում, անթույլատրելի է համարում 21-րդ դարում միջմշակութային, մարդկային շփումները խաթարող և առևտրային կապերի համար արհեստական խոչընդոտներ ստեղծող անհեռատես քաղաքականությունը: Այս համատեքստում կարևորում ենք դեպի ծով ելք չունեցող զարգացող երկրների հարցերով ՄԱԿ-ի համաժողովների պարբերաբար անցկացումը: Մենք պատրաստակամ ենք ներդնելու մեր ջանքերը այս գործում, այդ թվում նաև թեմայի շուրջ միջանկյալ աշխատաժողովներ հյուրընկալելով մեր երկրում:

Պարո՛ն նախագահ, Ավարտելով խոսքս՝ ուզում եմ միանալ բոլոր այն ելույթ ունեցողներին, ովքեր միահամուռ պայքարի կոչ են անում ընդդեմ խավարի, վանդալիզմի և ատելության: Այս պայքարում չկան մեծ և փոքր երկրներ, յուրաքանչյուրն

ունի իր դերը: Հայաստանը պատրաստ է իր մասնակցությունը բերել մեր ընդհանուր պայքարին: Ծնորհակալություն:

Սերժ Սարգսյանը ցավակցական հեռագիր է հղել Մուրադ Մուրադյանի մահվան կապակցությամբ

Նախագահ Սերժ Սարգսյանն սեպտեմբերի 9-ին, ցավակցական հեռագիր է հղել Մուրադյանների ընտանիքին՝ անվանի պետական գործիչ, Երևանի նախկին քաղաքապետ, Երևանի և Գյումրու պատվավոր քաղաքացի Մուրադ Մուրադյանի մահվան կապակցությամբ: Այս մասին տեղեկացնում է ՀՀ նախագահի աշխատակազմի հասարակայնության հետ կապերի բաժինը:

«Մուրադ Մուրադյանի իր երկարամյա գործունեությամբ մեծ ավանդ է ներդրել մեր երկրի շենացման, մասնավորապես՝ Երևանի և Գյումրու զարգացման գործում, արժանացել հայրենիքի բարձր պարգևներին:

Նա իր հայրենանվեր գործունեությունը արդյունավետորեն շարունակել է նաև Հայաստանի անկախության տարիներին, երկար տարիներ եղել Հայաստանի Հանրապետության Նախագահին առընթեր ներման հանձնաժողովի նախագահը:

Խորին ցավակցություն եմ հայտնում ճանաչված գործչի ընտանիքին, հարազատներին, մերձավորներին», -ասված է ՀՀ նախագահի ցավակցական հեռագրում:

Մահացել է Երևանի նախկին քաղաքապետը

Կյանքի 85-րդ տարում վախճանվել է պետական գործիչ, 1975-85 թթ. Երևանի քաղաքապետ, Երևանի պատվավոր քաղաքացի Մուրադ Մուրադյանը: Մուրադ Հովհաննեսի Մուրադյանը ծնվել էր ծնվ. 26 հոկտեմբերի 1930թ., Լենինականում: ԽՍՀՄ անդամ 1957 թվականից:

-1965-1967թթ. - ՀԿԿ Լենինականի քաղաքային կոմիտեի արդյունաբերության և տրանսպորտի բաժնի վարիչ, ՀԿԿ Կենտկոմի թեթև ու սննդի արդյունաբերության բաժնի վարիչի տեղակալ:
-1967թ. ընտրվել է ՀԿԿ Լենինականի քաղկոմի երկրորդ քարտուղար:
-1968թ. ընտրվել է ՀԿԿ Լենինականի քաղկոմի առաջին քարտուղար:
-1969 թվականից ՀԿԿ ԿԿ բյուրոյի անդամության թեկնածու:
-1975թ. ընտրվել է Երևանի քաղխորհրդի գործկոմի նախագահ:
-1985-1988թթ. - ՀԿԿ կենտկոմի քարտուղար, միաժամանակ շինարարության և քաղաքային տնտեսության բաժնի վարիչ:
-1988-1990թթ. - Հայկոռայի նախագահ:
Եղել է ԽՍՀՄ և ՀԽՍՀ Գերագույն խորհուրդների պատգամավոր:
-2008 թվականից ՀՀ նախագահին առընթեր ներման հարցերի հանձնաժողովի նախագահն էր:

Չինաստանը մեծապես շահագրգիռ է Հայաստանի հետ տնտեսական համագործակցության ընդլայնմամբ

Վարչապետ Հովիկ Աբրահամյանն ընդունել է Հայաստանում Չինաստանի արտակարգ և լիազոր դեսպան Թյան Էրլունին: Չրուցակիցները քննարկել են հայ-չինական հարաբերություններին, մասնավորապես, վարչապետ Աբրահամյանի՝ Չինաստան կատարելիք աշխատանքային այցին առնչվող հարցերի լայն շրջանակ: Վարչապետը բարձր է գնահատել հայ-չինական համագործակցությունը տարբեր ոլորտներում և կարևորել երկու երկրների միջև տնտեսական կապերի հետագա զարգացման ու խորացման ուղղությամբ համատեղ նոր ծրագրերի իրականացումը:

Դեսպան Թյան Էրլունը Հովիկ Աբրահամյանին է փոխանցել Չինաստանի վարչապետի ջերմ ողջույնները և ընդգծել, որ իր երկիրը մեծապես շահագրգիռ է Հայաստանի հետ տնտեսական համագործակցության ընդլայնմամբ: Դեսպանը վստահություն է հայտնել, որ ՀՀ վարչապետի այցը Չինաստան նոր ազդակ կհաղորդի հայ-չինական հարաբերությունների հետագա զարգացմանը և կնպաստի երկու երկրների միջև տնտեսական կապերի խորացմանը:

Հայաստանում թուրքական անվանումներով մնացած գյուղերը կվերանվանվեն

Հայաստանում թուրքական անվանումներով մնացած գյուղերը կվերանվանվեն: Այս մասին համապատասխան որոշումը կայացվել է սեպտեմբերի 17-ի Կառավարության նիստում: Նշենք, որ թուրքական անվանումներով գյուղերից բացի, որոշում է կայացվել վերանվանել պարսկական անվանումով մեկ գյուղ: Թուրքական անվանումներով գյուղերից են Տավուշի մարզի Թուվուզ գյուղը, որը վերանվանվել է Տավուշ: Սյունիքի մարզի Աղարա գյուղը, որը պաշտոնապես վերանվանվել է Ալվանք, Հալաջը՝ Աճանան, Մոֆյուն՝ Նժդեհ, Վերին Գյողաքուն՝ Վարդավանք, Փայահանը՝ Նոր Աստղաբերդ: Դրանց հետ մեկտեղ Նյուվադի գյուղը (պարսկերենից թարգմանաբար նոր հարթավայր) կվերանվանի Նոնաձոր: Եվս մեկ գյուղի անվանում՝ Ծուռնուխ, կմնա նույնը:

ՀԷՑ-ի վաճառքից հետո սակագների վերանայում չի լինի

Կառավարությունը մտավախություն չունի, որ «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ-ն վաճառքից հետո կարժանանա «Նաիրիտ» գործարանի ճակատագրին: Այս մասին այսօր՝ սեպտեմբերի 17-ին, կառավարության նիստից հետո լրագրողներին ասաց Էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարար Երվանդ Չախարյանը: «Այսօր հանձնարարվեց, որպեսզի ներկայացված բոլոր փաստաթղթերը, առքուվաճառքի պայմանագիրը ուսումնասիրվեն: Մնացած հարցերին սպառիչ պատասխաններ կտրվեն որոշ ժամանակ անց», - ասաց Երվանդ Չախարյանը:

«Արցին» հնարավոր է, որ «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ-ի վաճառքից հետո էլեկտրաէներգիայի սակագինը վերանայվի, Էներգետիկայի եւ բնական պաշարների նախարարը պատասխանեց, որ սակագինն արդեն գործում է եւ կառավարությունը սակագնի վերաբերյալ վերջնական դիրքորոշումը կհայտնի հանձնաժողովում կատարվող ուսումնասիրություններից հետո:

Հայաստանը համաշխարհային ռազմական հզորության վարկանիշում 74-րդ տեղում է

Հայաստանը համաշխարհային ռազմական հզորության վարկանիշային աղյուսակում զբաղեցրել է 74-րդ հորիզոնականը, հայտնում է [Global Firepower](#)-ը: Վարկանիշը կազմելիս հաշվի են առել ավելի քան 50 գործոն՝ սկսած ռազմական տեխնիկայի քանակից եւ ենթակառուցվածների մասշտաբներից մինչև մարդկային ռեսուրսներն ու ռազմական ոլորտին հատկացվող ծախսերը:

Հարեւան Ադրբեջանը զբաղեցնում է 63-րդ տեղը՝ ավելի քան 3 մլրդ դոլար ռազմական ըլուջեով, Վրաստանը 75-րդ տեղում է, իսկ Թուրքիան՝ 10-րդ: Առաջին հորիզոնականը զբաղեցնում է ԱՄՆ-ը, իսկ նրան հաջորդում են Ռուսաստանն ու Չինաստանը:

Ես դեմ եմ սահմանադրական փոփոխություններին. Վարդան Օսկանյան

Սահմանադրական փոփոխությունների նպատակը ոչ թե Հայաստանում կառավարման խորհրդարանական համակարգ հաստատելն է, այլ պարզապես նախագահի պաշտոնը՝ այնպես, ինչպես կա, վերացնելը: Այս մասին facebook-ի իր էջում գրել է ԱԳ նախկին նախարար եւ նախկին ԲՀԿ-ական, պատգամավոր Վարդան Օսկանյանը:

Նա մասնավորապես գրել է.

«Մի շատ հարգարժան մարդ, ձեզ բոլորին քաջ ծանոթ՝ կուսակցական-քաղաքական գործիչ, այս թեմայի շուրջ գրուցելիս ինձ ասաց հետևյալը. «Մերժ Սարգսյանը վախենում է հաջորդ Մերժ Սարգսյանից»:

Շատ դիպուկ եւ բազմաբովանդակ է ասված: Մտածե՛ք դրա մասին:

Իրոք, այս փոփոխությունների ելակետը, գլխավոր նպատակը, էությունը նախագահի պաշտոնի վերացումն է: Ոչ թե նրա համար, որ այն պետք չէ, այլ որովհետև ինչ-որ մեկի, մի խումբ մարդկանց եւ/կամ քաղաքական ուժի, այլևս ձեռնտու չէ դա:

Այլ կերպ ասած՝ մենք ոչ թե խորհրդարանական համակարգի կարիքն ենք զգացել, ուստի անխուսափելիորեն հրաժարվում ենք նախագահի պաշտոնից, այլ հակառակ կողմից ենք եկել՝ ուզեցել ենք հենց այդ պաշտոնը վերացնել, հետևապես անխուսափելիորեն անցում ենք կատարում խորհրդարանական համակարգի:

Հայաստանի այսօրվա ներքին, արտաքին եւ տնտեսական ահազանցող մարտահրավերների, խորացող արտագաղթի պայմաններում սահմանադրական փոփոխությունների այս փորձը կարող է իսկական փորձանք դառնալ երկրի գլխին:

Ես դեմ եմ սահմանադրական փոփոխություններին եւ կոչ եմ անում մեր քաղաքացիներին ՈԶ ասել այդ փոփոխություններին»:

«ՀԷՑ»-ը կարող են վաճառել օֆշորային ընկերության

«Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» ընկերությունը կարող են վաճառել Կիպրոսում գրանցված օֆշորային ընկերության:

Այսօր՝ սեպտեմբերի 17-ին, կառավարության նիստում ՀՀ Էներգետիկայի եւ բնական պաշարների նախարար Երվանդ Չախարյան հայտարարել է, որ «ՀԷՑ»-ի 100 տոկոսի սեփականատեր «Inter RAO Holding B. V.» ընկերությունը հայտ է ներկայացրել ՀԷՑ-ի բաժնետոմսերը «Լիորմանդ Հոլդինգզ Լիմիթեդ»-ին օտարելու վերաբերյալ:

Մոտ ժամանակներս Էներգետիկայի նախարարությունը, ինչպես նաեւ Հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովը կուսումնասիրեն հայտը եւ համապատասխան եզրակացություն կներկայացնեն:

Նշենք, որ Liormand Holdings Limited ընկերությունը գրանցված է Կիպրոսում 2010 թվականի նոյեմբերից: Համապատասխան տվյալները հրապարակել է i-cyprus.com ոչ պաշտոնական [կայքը](#), որը տեղեկություններ է ներկայացնում Կիպրոսի ռեգիստրում գրանցված ձեռնարկությունների մասին:

Հիշեցնենք, որ օգոստոսի 31-ին ՀԷՑ-ը աուդիտորի մրցույթ է հայտարարել: Նախնական գնահատականներով, աուդիտը տեղի կունենան մոտ երեք ամիս անց: Բացի այդ, մինչև դեկտեմբերի 3-ը Deloitte & Touche CIS կոնսալթինգային ընկերությունը պետք է ավարտի էներգետիկ համակարգի վերլուծությունը, որը կներկայացնի կառավարությանը:

Իրան-Հայաստան երկաթուղին իրական ուրվագիծ է ստանում. իրանագետ

Հայաստանը Պարսից ծոցը Սեւ ծովին կապող ամենակարճ ուղին է: Այս կապը կարող է ապահովել Իրան-Հայաստան երկաթուղին: Այս մասին սեպտեմբերի 15-ին՝ «Իրան. Պատժամիջոցների չեղարկում եւ հնարավոր տարածաշրջանային իրադարձություններ» թեմայով քննարկման ժամանակ, հայտարարեց ԵՊՀ Արեւելագիտության ֆակուլտետի Իրանագիտության ամբիոնի վարիչ Վարդան Ռսկանյանը:

Իրանագետի կարծիքով Իրան-Հայաստան երկաթուղին իրական ուրվագիծ է ստանում, եթե հաշվի ենք առնում հայ պաշտոնյաների հայտարարությունները եւ չինական կողմի առաջարկները: «Ներկայիս աշխարհաքաղաքական պայմաններն այնպես են դասավորվել, որ Հայաստանը ոչ միայն չի կորցրել իր կարելիությունը Իրանի համար, այլ նաեւ որոշակի հնարավորություններ է ստացել: Դա առաջին հերթին վերաբերում է Թուրքիայում ծավալվող իրադարձություններին: Փաստացիորեն Թուրքիայի տարածքում պատերազմ է ծավալվում, քուրդ ապստամբները մի քանի անգամ նավատար եւ գազատար խողովակներ են պայթեցրել: Այդ առումով Թուրքիան անհուսալի երկիր է դարձել եւ փաստացի մրցակից չէ Հայաստանի համար: Մեր մյուս մրցակիցը Ադրբեջանն է, որը կարող է միջանցք հանդիսանալ Իրանից դեպի հյուսիս եւ Եվրոպա, սակայն այստեղ նույնպես լուրջ խնդիրներ կան», - ընդգծեց Վարդան Ռսկանյանը:

Մայր Աթոռ սուրբ Էջմիածնում մեկնարկել է մյուռնօրհներթի արարողությունը

Մայր Աթոռի Ս. Տրդատի բաց խորանում սեպտեմբերի 27-ին՝ ժամը 17:00-ին, մեկնարկել է մյուռնօրհներթի արարողությունը, որի պատրաստությունները սկսվել են դեռեւս 40 օր առաջ:

Մրբալույս հեղուկի օրհնության առթիվ կայանալիք միջոցառումները կշարունակվեն նաեւ սեպտեմբերի 28-ին եւ 29-ին:

Մասնավորապես, սեպտեմբերի 28-ին՝ ժամը 10:00-ին,

Հայոց ցեղասպանության թանգարան-ինստիտուտում կկատարվի բարեխոսական կարգ եւ շրջայց:

Ժամը 12:00-ին Մայր Տաճարի առջև՝ Գարեգին Ա Կաթողիկոսի շիրիմի մոտ, նախատեսվում է Հայրապետի հոգեհանգստյան աղոթք: Ժամը 12:30-ին Մայր տաճարի շրջափակում տեղի կունենա «Գարեգին Ա» կրթական կենտրոնի բացումը, իսկ 13:30-ին, կրկին Մայր տաճարի շրջափակում, կկատարվի Հայոց ցեղասպանության 100-ամյակին նվիրված Խաչքարերի օրհնություն եւ օծում:

Ժամը 15:00-ին Գեւորգյան ճեմարանում կբացվի «Սրբալույս Մյուռն» խորագրով կերպարվեստի ցուցահանդես:

Միջոցառումները կամփոփվեն Արամ Խաչատրյանի անվան ֆիլիարմոնիայի մեծ դահլիճի նախասրահում կայանալիք «Հայոց Եկեղեցին միջազգային փոստային բացիկներում» լուսանկարների ցուցահանդեսով (որին կհաջորդի մյուռնի օրհնությանը նվիրված համերգային ծրագիրը) եւ Մայր Աթոռի «Ալեք եւ Մարի Մանուկյան» Գանձատանը կայանալիք Սրբալույս Մյուռնին նվիրված նամականիշերի մարման արարողությանը:

Նշենք, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գրիգոր Լուսավորչի ժամանակներից ի վեր Սուրբ Մյուռնին (օրհնված կարագ կամ յուղ) օրհնությունը վերապահվում էր միայն Եկեղեցու նվիրյալ հովվապետին՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին: Սուրբ Մյուռնօրհներթը կատարվում է յոթ տարին մեկ անգամ: Միյուռնի տարբեր թեմերից ուխտագնացների խմբեր, ինչպես նաեւ աշխարհի տարբեր ծայրերից հավատացյալներ են ժամանում Հայաստան՝ այս կարելու իրադարձությանը ներկա գտնվելու համար:

Շնորհաբեր ու քաղցրաբույր մյուռնը Ամենայն Հայոց Հայրապետությունից ուղարկվում է բոլոր թեմերին ու եկեղեցիներին: Հնուց ի վեր սա միջոց էր ծառայում պահելու համար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսության հեղինակությունը՝ որպես բացառիկ ուխտ հայ հավատացյալ հոտի հետ: Սուրբ մյուռնն օգտագործվում է մկրտության եւ դրոշմի խորհրդի ժամանակ, հոգեւորականների ձեռնադրության, եպիսկոպոսների եւ հոգեւորականների օծման, ջրօրհների արարողության, ինչպես նաեւ նոր եկեղեցիների եւ պատկերների օծման ժամանակ:

Օրհնությունից քառասուն օր առաջ ձիթենու մաքուր յուղով լի կաթսան դրվում է Մայր Տաճարի բեմում եւ ծածկվում նրբախյուս շղարշով: Հնում այն ծածկվում էր յոթ շաքր շղարշով: Զառասուն օր շարունակ, երեկոյան

ժամերգությունից հետո, հոգեւոր պաշտոն է կատարվում շարականներով, արդթներով եւ սուրբգրային ընթերցվածներով: Մյուռոնօրինքի նախատոնակին՝ գիշերը, հսկում է կատարվում, իսկ հաջորդ օրը լինում է օրհնության հանդիսավոր շնորհաբաշխությունը: Առավել հին շրջանում Մյուռոնօրինքը տեղի էր ունենում Ավագ Հինգշաբթի: Վերջին երկու-երեք դարերում այժմյան խմբագրությամբ կանոնակարգված «Մաշտոցները» հրահանգում են օրհնությունը կատարել Ավագ Հինգշաբթի, Հոգեգալստյան տոնին կամ էլ պատշանավոր որեւէ մեկ այլ օր: Հաշվի առնելով, որ օրհնության ժամանակ տարբեր կողմերից մեծաթիվ ուխտավորներ են գալիս եւ նկատի ունենալով Արարատյան դաշտի եղանակային յուրահատկությունները եւ համանման մի շարք գործոններ՝ վերջին հարյուրամյակում Մյուռոնի օրհնությունը սովորաբար կատարվում է աշնանը:

Արեւմտյան Հայաստան

Ուղիղ 60 տարի առաջ այս օրը Թուրքիայում կոտորում եւ թալանում էին հայերին ու հույներին
14:27, 07.09.2015

Տարածաշրջան: Հայաստան, Թուրքիա
Թեմա: Զարգացման ուղի, Վերածնունդ

Ուղիղ 60 տարի առաջ՝ 1955-ի սեպտեմբերի 6-7-ը, Ստամբուլում եւ Իզմիրում կազմակերպված կոտորում, թալանում եւ բռնաբարում էին հայերին եւ հույներին: Իսկ պետությունը հանգիստ հետեւում էր իր կազմակերպածին: Հիշյալ դեպքերի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ թուրք խուժանի գանգվածային ջարդարարությունը եւ թալանը լավ կազմակերպված էր, իսկ թուրքական իշխանությունը այք փակեց դրա վրա՝ թողնելով, որ մարդասպանները Ստամբուլը մաքրեն ազգային փոքրամասնություններից՝ հույներից եւ հայերից: Թուրք խուժանին, իրենց արյունոտ գործն սկսելու համար առիթ էր պետք, եւ այդ առիթն էլ ստեղծեցին: Հունական կառավարության կողմից Սալոնիկում թուրքերին նվիրաբերած «Աթաթուրքի տուն թանգարան»-ի բակում ինչ որ պայթուցիկի տեղադրումը, որն ընդամենը թանգարանի ապակիներն էր կտրել, առիթ հանդիսացավ թուրքերի համար: Թուրքիայի պետական ռադիոկայանը տեղեկացրեց, թե հույները Աթաթուրքի տան մեջ ռումբ են պայթեցրել: Վարչապետի մտերիմներից մեկի կողմից հրատարակվող Istanbul Ekspres-ը կեսօրից հետո

զարմանալի արագությամբ, հասցրեց մոտ 300 հազար տպաքանակով համար հրատարակել, որը պետության կողմից ստեղծված եւ հովանավորվող «Կիպրոսը թուրք է» միության անդամները բաժանեցին ժողովրդի մեջ: Ամեն ինչ ընթանում էր ըստ պլանավորածի: Հայերի, հույների եւ մյուս ազգային փոքրամասնությունների տները, խանութներն ու տաղավարները արդեն հատուկ գույներով նշագրել էին՝ հեշտությամբ ջարդելու ու թալանելու համար: Թուրքերի վայրագությունների ընթացքում սպանվել էր 16 հոգի, որոնցից երեքը հայտնաբերվել էին պարկի մեջ այրված: Վիրավորվել էին 500-ից ավել քրիստոնյաներ: Ընդհանուր հաշվով՝ թալանի էր ենթարկվել 4214 տուն, 1004 գրասենյակ, 73 եկեղեցի, 26 դպրոց եւ այլ հաստատություններ:

Հաստատելու համար, որ այս գանգվածային ջարդերը կազմակերպված են եղել թուրքական պետության կողմից, ինչպես 1915-ի Հայոց ցեղասպանությունը՝ ներկայացնենք թուրքական Atilim կայքի հրապարակումը, որտեղ նշվում է, որ Սալոնիկի Աթաթուրքի տան բակի պայթյունը կազմակերպած Օքթայ Էնգինը, Հունաստանում պայթյունը կազմակերպելու համար մեկ տարի պատիժը կրելուց հետո ազատ է արձակվել եւ տեղափոխվել Թուրքիա, որտեղ էլ սկսվել է իր կարիերայում աննախադեպ վերելքը (նախ, Թուրքիայի կարեւորագույն շրջաններից մեկի՝ Չանքայայի քայմաքան, այնուհետ՝ ոստիկանության գլխավոր վարչության քաղաքական գործերով բաժնի պետ): 1971-ին Օքթայը դառնում է Անվտանգության վարչության պետ եւ 7 տարի պաշտոնավարում: Իսկ 1991-ին նշանակվում է Նեշեհիրի նահանգապետ:

ԱՄՆ-ի Ստամբուլում հյուպատոս Արթուր Ռիչարդը, ԱՄՆ պետքարտուղարություն ուղարկած հաղորդագրության մեջ նշել է, թե սկանառես է եղել, որ թուրքական ոստիկանությունը ոչինչ չէր անում կանխելու վայրագությունները:

1955-ի ջարդերից տարիներ հետո, Թուրքիայի հատուկ նշանակության զինուժերի նախկին պետ Սարրի Յիրմիրեշօղլուն նշել է, թե 1955-ի սեպտեմբերի 6-7-ը հատուկ նշանակության զինուժերի գործն էր, որը հրաշալի կազմակերպվել էր:

Իսկ վերջում հիշեցնենք Թուրքիայի նախկին պաշտպանության նախարարի մի առիթով ասված խոսքը. «Եթե հայերը եւ հույները Թուրքիայում մնային, արդյոք մենք այսպիսի ազգային պետություն կլինեի՞նք»:

Անդրանիկ Բայկոյան

Թուրքիայի Դիարբեքիր նահանգում հայտնաբերվել են վաղ քրիստոնեության դարաշրջանի եկեղեցու ավերակներ

Թուրքիայի Դիարբեքիր նահանգում մի խումբ հնագետներ գտել են մի եկեղեցի, որը կառուցվել էր Հռոմեական կայսրության այն հպատակներից կողմից, որոնք առաջին էին ընդունել քրիստոնեություն, այս մասին հաղորդում է «SÜSÜ»-ը՝ վակայակոչելով Haberler լրատվական պորտալը:

Վաղ քրիստոնեական հուշարձանը հայտնաբերվել է Չինարում՝ Չերգեվան պատմական ամրոցի գտնվելու վայրում: Դիջլե համալսարանի 60 հնագետներից կազմված խմբի ղեկավար Այթաչ Ջոշկունի խոսքով, եկեղեցին ամբողջովին հողի տակ է գտնվում: «Եկեղեցին կառուցված է հողի տակ: Կարելի է ասել, որ սա առաջուր հայտնաբերված կրոնական ծիսակարգային առաջին նման օբյեկտն է, որ վերաբերում է այն դարաշրջանին, երբ

հռոմեացիները նոր էին հեթանոսությունից քրիստոնեության անցել »:

Հավանաբար եկեղեցին Թուրքիայի տարածքում հայտնաբերված ամենահին եկեղեցիներից մեկն է, որը սկսել էին օգտագործել տեղի առաջին քրիստոնյաները:

Շենքի պատերին հնագետները գտել են արամեերեն գրություններ ու քարի վրա փորագրված խաչեր: Դրանց ուսումնասիրության համար հնագետները արամեերենի մասնագետ են հրավիրել:

Դիարբեքիրում թուրք ոստիկանները թալանել են հայ կաթոլիկ եկեղեցին

Դիարբեքիր նահանգի Սուրի շրջանում գտնվող հայ կաթոլիկ եկեղեցին, սույն տարածքում հայտարարված պարետային ժամի ընթացքում, դարձել է թուրք ոստիկանների հարձակման թիրախ:

Ինրպես տեղեկացնում է Akunq.net-ը, Հասարակ թաղամասում գտնվող սույն հազարամյա եկեղեցին մեծապես տուժել է: Ոստիկանները, սակայն, չեն բավարարվել միայն եկեղեցու վրա հարձակմամբ հարձակմամբ. նրանք գողացել են այստեղ գտնվող որոշ պատմական իրեր:

Միջազգային հայերի միության նախագահ Արաթ Քարազյոզյանը գործակալությանը հայտնել է, որ հայերը պատրաստվում են դատական գործ հարուցել՝ այս փաստի կապակցությամբ: Նա նշել է, թե եկեղեցին կրել է մոտ 300 հազար թուրքական լիրա գումարի չափով վնաս:

Քարազյոզյանը նաև ասել է. «Ոստիկանությունը եկեղեցի է մտել՝ կոտրելով այստեղի պատմական դռները: Ակնհայտ է, որ մեծ հարձակում է եղել եկեղեցու վրա: Գողացվել են հախճապակու վրա արված մեր 6 պատմական նկարները, ինչպես նաև՝ մեր պահեստում գտնվող փորագրված պատմական քարերը»:

Հիշեցնենք, որ մինչ այդ էլ Սուրի շրջանում ոստիկանների եւ քուրդ զինյալների միջեւ անդամների միջեւ տեղի ունեցած բախումների հետևանքով տուժել էր նաև Սուրբ Կիրակոս եկեղեցին:

Թուրքի գողացած հայկական Ավետարանի ձեռագիրը Կիպրոսում ցուցադրության է հանվել

Կիպրոսի թուրքական հատվածից գողացված մասունքները սեպտեմբերի 15-ին ցուցադրության են հանվել Կիպրոսի Բյուզանդական թանգարանում:

Ցուցանմուշների թվում է նաև հայկական Ավետարանի ձեռագիրը, որը թվագրվում է 14-րդ դարով: Ձեռագիրը գողացվել է 1963 թվականին, Նիկոսիայի հայկական Սուրբ

Աստվածամայր եկեղեցուց: Այս մասին Facebook-ի իր էջում գրել է Gibrayer պարբերականը:

Ցուցահանդեսից հետո ձեռագիրը կփոխանցեն վերանորոգման:

Գանձերը, այդ թվում՝ եկեղեցու որմնանկարի կտորներ, սրբապատկերներ, հայկական Ավետարանի ձեռագրեր եւ նախապատմական 40 հնություններ, հայտնաբերվել են 1997 թվականին, Մյունխենում ապրող թուրք դիլերի բնակարանում:

Դրանք վերադարձվել են այն բանից հետո, երբ Գերմանիայի վերաքննիչ դատարանը վերջնական որոշում է կայացրել Թուրքիայի կողմից գրավված Կիպրոսի շրջաններից թուրք մաքսանենգների գողացած գանձերի մասին:

Վանի բերդը ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ցանկ մտցնելու համար դիմում են ներկայացրել

Թուրքիան դիմել է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ին՝ Վանի բերդը համաշխարհային ժառանգության ցանկում ընդգրկելու համար:

Թուրքական Radikal-ի փոխանցմամբ՝ Վանի մշակույթի եւ տուրիզմի վարչության պետ Մուգաֆեր Աքթուրը հայտնել է, թե Վանի բերդը եթե մտնի ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի համաշխարհային ժառանգության ցանկ, դա Վանին մեծ ճանաչում եւ օգուտ կբերի:

Նշենք, որ Թուրքիան ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ին ուղղված դիմումի մեջ շեշտել է Վանի բերդը եւ Վանի քաղաքամեջը (հայկական թաղամաս-խմբ) որպես համաշխարհային ժառանգություն ճանաչել:

Թուրքիայի Իզմիրի նահանգում քուրդ քաղաքապետը հայերենով «Բարով եկաք» է գրել

Թուրքիայի Իզմիր նահանգի Թուզլուջա (Կողբ) քաղաքի մուտքի մոտ 4 լեզվով տեղադրվել է բարի գալուստ մաղթող գրություններ:

Թուրքական Milliyet-ի փոխանցմամբ՝ Թուզլուջայի քաղաքապետ, քրդական «Ժողովուրդների դեմոկրատական» կուսակցության անդամ Մեհմեդ Գյուլթեքինը հայտնել է, թե Թուզլուջայի մուտքի մոտ հայերենով «Բարի եկաք» է գրել, քանի որ Թուզլուջան Հայաստանի հետ սահմանակից է, նախկինում Թուզլուջայում հայեր են ապրել ու այն կոչել են Կողբ: Քաղաքապետը շեշտել է, որ չնայած Թուրքիայում շատ տեղանուններ պաշտոնապես փոխվել են, սակայն ներկայում ժողովուրդը շարունակում է դրանք հայկական անուններով կոչել:

«Թուզլուջան մինչ Թուրքիայի հանրապետության ստեղծումը հայկական բնակավայր էր: Ներկայում պահպանվել է հայերի գերեզմանոցը, որը ժողովուրդը հենց հայկական գերեզման է կոչում, մեր հովիտն էլ տեղացիները շարունակում են հայկական հովիտ կոչել: Հայերն այստեղ ապրել են, ստեղծել այս շրջանը, ստեղծել պատմություն: Մենք այդ ամենը հարգեցինք եւ հայերեն գրեցինք «Բարով եկաք»: Մենք հայերեն գրելուց անհանգիստ չենք, ընդհակառակը՝ երջանիկ ենք: Մենք հայերի հետ կրկին բարեկամ ենք լինելու, միասին առեւտուր ենք անելու, տուրիզմ ենք զարգացնելու: Հայերը մեր եղբայրներն են եւ ոչինչ մեզ չի խանգարի», ասել է քուրդ քաղաքապետը: Նշենք, որ NEWS.am-ի տեսախցիկը հայերեն գրությունները տեղադրելու հաջորդ օրը ֆիքսել է այն:

Ռազրի Չարաքոլուն՝ Բինգյոլի Քղի գավառի մասին

Հայտնի թուրք իրավապաշտպան, Հայոց ցեղասպանության մասին բազմաթիվ գրքեր հրատարակած Բիզի հրատարակչատան տնօրեն Ռազրի Չարաքոլուն թուրքական Taraf-ում անդրադարձել է Բինգյոլի Քղի գավառին:

Akunet-ի թարգմանությամբ ներկայացնում ենք Չարաքոլունի հրապարակումը: Քղին Բինգյոլ նահանգի գավառներից է: Վերջին ընտրություններում ԱԶԿ-ն Բինգյոլից երկու, իսկ ԺԴԿ-ն մեկ պատգամավոր ունեցավ: Քղիում ԺԴԿ-ն ստացավ ձայների 49,2 տոկոսը, իսկ ընտրողները 3755-ն էին: Այո՛, սխալ չընկալեցիք՝ երեք հազար յոթ հարյուր հիսունհինգ: Իսկ 2014 թ. ընտրություններում ԺԴԿ-ն ձայների միայն 17 տոկոսն էր հավաքել, իսկ ԺՀԿ-ն 40 տոկոս քվեով առաջին կուսակցությունն էր: Մինչդեռ 2011 թ. ընտրություններում 45 տոկոս ձայնով առաջին տեղում ԱԶԿ-ն էր, իսկ վերջին ընտրություններում 31 տոկոս քվե էր հավաքել:

1915 թ. սկզբներին Քղի գյուղաքաղաքում 3900 հայ էլ մոտ 1000 թուրք/հայ էր ապրում, մինչդեռ գյուղերում հայերի թիվը 37 հազարի էր հասնում: Այն մասնաձագործության, հողագործության եւ անասնապահության ոլորտներում բավականին բարձր արտադրողականության շրջան էր: Այսօր, այնուամենայնիվ, Քղիից դուրս բնակվող քղեցիների թիվը ներկայում Քղիում բնակվողների թվից, ով գիտե՞ քանի անգամ է գերազանցում: Ճիշտ էլրիստանցիների, դերսիմցիների նման... Կարող ենք ասել, որ վերոնշյալ թյուրքուն Քղիին էլ է տիպիկ:

Քրիի անունն առաջին անգամ 1967 թ. լսեցի: Թուլյայ անունով մի ընկեր ունեի, ով բժշկական ֆակուլտետում էր սովորում եւ Թուրքիայի բանվորական կուսակցության անդամ էր: Հիշում եմ, որ նրա մայրը չափազանց անհանգիստ, թախծոտ կին էր: Միշտ անհանգստանում էր աղջկա համար, որ նրա գլխին էլ չգար այն, ինչ եղավ իրենց հետ, քանի որ ձախակողմյան էին: Եթե աղջիկը մի քիչ ուշանար, ուղղակի խուճապի էր մատնվում:

Թերեւս իրավացի էր. մեր եւ մյուս սերունդների գլխով ինչեր անցան...

Տարիներ շարունակ մտածում էի, թե Թուլյայի մոր խոր վշտի տակ ի՞նչ կար արդյոք: Նրա ընտանիքը, ո՞վ գիտի, քանի դժբախտություն է ապրել, ինչեր է տեսել 1895-96 թթ., 1915 թ., 1938 թ....

Երբ ձեռքս վերցրեցի ընկերոջս՝ Օսեփ Թոքթաթի՝ եռալեզու (հայերեն, անգլերեն եւ թուրքերեն) «Ավերակ Քրի» («Փարոս» հրատ., Ստամբուլ, 2015) վերնագրով վերջին գիրք, առաջինը քղեցի այս թախծոտ կնոջը հիշեցի: Օսեփ Թոքթաթն ավելի վաղ հրատարակել է «Վանի արծաթագործությունը» հիասքանչ գիրքը, որը նույնպես եռալեզու է եւ մրցանակի է արժանացել:

Գրքում նաեւ Քրիի շրջակայքը ընդգրկող հին քարտեզ է տեղ գտել: Տեղական պատմության առումով նման գրքերի կարիք շատ կա: Տեղաբնակն այնքան է կարոտ նման գրքերի, որ կարծես ոչ թե նույն երկրում, այլ լուսնի վրա կամ Ավստրալիայում է ապրում... Աշխարհագրական այս տարածքից պատմությունը քերվել-հանվել է:

Բինգյոլը եւ շրջակայքը այն վայրերից են, որտեղ 1915 թ. ցեղասպանության հետեւանքներն ամենաձանր են եղել: Ե՛վ զոհերի, եւ՛ հանցագործների տեսանկյունից հետքերը շարունակվում են ցայսօր: Դեռ «կոտորածներից փրկվածներ» կան, ովքեր քանի-քանի աղետներից հետո էլ համառորեն ապրում են այդ տարածաշրջանում: Սակայն հանցագործներն էլ դեռեւս ազդեցիկ են այդ տարածքում: Այս պատճառով Բինգյոլը համառ պահպանողական մի կառույց ունի, ինչպես օրինակ՝ Աղըյամանն է:

Օսեթ Թոքթաթի գիրքը, որ Քրիին ներկայացնում է նախաքրիստոնեական ժամանակաշրջանից, այդ տարածաշրջանն ու մարդուն հասկանալու առումով շատ կարեւոր ձեռքբերում է: Գիտեմ, որ այն տարիների աշխատանքի արդյունք է: Որպես սկզբնակետ 1915 թ. եմ առանձնացրել, սակայն սխալ չհասկանաք եւ շատ հեռու չգնաք: 1915 թ. Անատոլիայի պատմության եւ աշխարհագրության տեսանկյունից իսկապես սկզբնակետ է, քանի որ Հայկական բարձրավանդակը, Պոնտոսը, Կիլիկիան, Կապադովկիան եւ նման այլ պատմական բնակավայրեր ավերակի վերածվեցին՝ միաժամանակ դառնալով նաեւ գուտ անտիկ պատմական անուններ:

Այս պատճառով 1915 թ. նախորդած պատմությունը հասարակությունը, աշխարհագրությունը, մշակույթը յուրատեսակ ժամանակակից հնագիտություն են:

Միայն թե շատ ցավալի է, որ 100 տարվան նախորդած ժամանակաշրջանը շատ հին պատմություն է դարձել, մոռացվել, ջնջվել է հիշողությունից:

Գրքում նաեւ հիասքանչ աշխարհագրության լուսանկարներ են զետեղվել: Հե՛յ, Թ-անու լեռ, Սյումբուս, Մարդիկ լեռ, հրաշագեղ Արվանք... Օսնագ գյուղի 300 տարեկան թթենիներ: Մի ժամանակ այնտեղ մետաքս էր արտադրվում: Հե՛յ, Տրդատ թագավորի ժամանակներից մնացած Քրիի ամրոցի ավերակներ... Տարածաշրջանի հատուկենտ փրկված ձեռագրեր... Խուրս գյուղը (այսօր՝ Յազգյունու) գրեթե ջնջվել է, քանի որ ուսումնաստենչ մի վայր է եղել, աղջիկ եւ տղա երեխաների համար նախատեսված նախակրթարանի հետ մեկտեղ՝ նաեւ

մանկապարտեզ, ինչպես եւ Ամերիկայից ուղարկված գրքերով լի դպրոցական գրադարան ու ժողովասրահ է ունեցել...

1915 թ. խուրսեցի կանայք եւ տղամարդիկ յոթ օր շարունակ դիմադրել են, որոշները կարողացել են հարևան Դերսիմի աշիրերությունում ապաստանել:

Ներկայում այնտեղ միայն 74 մարդ է ապրում, մինչդեռ նախքան 1915 թ-ը՝ գյուղում 1700 բնակիչ է եղել՝ 300 տուն հայ, 2 տուն քուրդ: Հայտնի հայ գրող Թվատինցին (Հովհաննես Հարությունյան) այդ գյուղում ուսուցիչ է եղել, ով ավելի ուշ Ստամբուլի Կեդրոնական վարժարանի տնօրենն էր դառնալու: 1915 թ. հուլիսին Խարբերդում նա, ընտանիքի հետ միասին, Դեր Զորի ճանապարհին է բռնել: Թվատինցին հայկական գյուղագրության ամենահզոր գրողներից մեկն էր, եւ եթե չսպանվեր, ով գիտե՞ ինչպիսի ստեղծագործություններ կգրեր, գուցե նաև Քրիին նկարագրեր:

Ճերմակ գյուղը (այսօր՝ Յեյ Դեղիրմենի), որտեղ ապրում էր գրողի ընտանիքը, 1500 հայերով է բնակեցված եղել, 200 տուն հայ եւ 7 տուն թուրք է ունեցել: Խառը դպրոց է ունեցել, արհեստագործական եւ մշակութային գյուղ է եղել: Միայն 70 հոգի է ողջ մնացել, որոնց Քարերի քրդերն են փրկել: Բազմաթիվ արհավիրքներից հետո գյուղ վերադարձաներից վերջինը 1953 թ. հեռացավ այնտեղից: Այսօր Ճերմակում միայն 85 հոգի է ապրում:

Իսկ Փերի գետի Մելենկի կամուրջը, որը գրողի պապը՝ Մարտիրոս Մարգարյանն է կառուցել, դեռեւս կանգուն է: Անհամբերությամբ սպասում ենք Օսեփ Թոքթաթի մյուս ստեղծագործություններին, հատկապես նրա պատմվածքներին:

Միյունք

ԲԱՅ ՆԱՄԱԿ

Թեիրանի Հայոց Թեմի Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Մեպուհ Արք. Սարգսեանին

Սրբազան Հայր, Թեիրանի Հայ հասարակական միությանը՝ Հայ ակումբի, շենքի փլուզման առնչությամբ «ԻՄԱՆ»-յին տաճ Ձերդ Սրբազանության հարցազրույցը կարող է հպարտության առիթ տալ իւրաքանչիւր իրանահայի, նամանաւանդ երբ այնտեղ կարդում ենք՝ «Անհրաժեշտութեան դէպքում նոյնիսկ պատրաստ ենք դիմելու Իսլ. յեղափոխութեան առաջնորդի օգնութեանը»: Իսկապես ուրախալի է, երբ թեմի Առաջնորդը այդ թափով հանդէս է գալիս պաշտպանելու համայնքի հաստատություններից մեկին, այդ իսկ պատճառով ցանկանում եմ իմ արտագին շնորհակալություններն յայտնել Ձեզ, նոյն ժամանակ ցաւ յայտնելով, որ դժբախտաբար համայնքին վերաբերող ոչ բոլոր հարցերն են նման բախտի արժանանում, ինչպէս օրինակ՝ Հայ մարզամշակութային «Բաֆֆի» համալիրի դատական խնդիրը:

Այդուհանդերձ, ես՝ Ժողէֆ Ամիրեանս, թե՛ որպէս համայնքի յոյգերով մտահոգվող անձ եւ թե՛ որպէս իրաւաբան ու փաստաբան իմ պատրաստակամութիւնն են յայտնում Հայ Ակումբի հարցով իմ մասնագիտական ներդրումն ունենայ եւ չեմ կասկածում, որ այդ խնդրում մենք հենց սկզբից յաղթող ենք:
Որդիական սիրով
եւ Յարգանքով՝
Ժողէֆ Ամիրեան
Առաջին կարգի փաստաբան

Մինգապուրում հայ հոգեւորականի տունը թանգարանի կվերածեն

1835 թվականին Մինգապուրում կառուցված հայ հոգեւորականի տունը հաջորդ տարի թանգարանի եւ գրադարանի կվերածեն: Այս մասին գրում է straitstimes.com-ը: Ֆոտոյրագրող Դեանոնդ Լիմին թույլատրել են նկարահանումներ կատարել տան ներսում, որին ներկայում հետեւում են կամավորները: Աշխատասենյակի պատերին Հայաստանի քարտեզներ են, համայնքից յուսանկարներ, հանդիպումների սրահում հայ Կաթողիկոսների դիմանկարներ:
Լուսանկարներից մեկում սպասքն է, որը Լորետա Սարգսին թողել է հայրը՝ Հարություն Սարգիսը՝ Հարավ-արեւելյան Ասիայում հյուրանոցների ցանցի սեփականատեր հայտնի Սարգիս ընտանիքի ներկայացուցիչը:
Նշենք, որ հայերը Մինգապուրում հաստատվել են 18-րդ դարի վերջից: Ներկայում այստեղ գործում է հայկական Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցին:
Ավելի վաղ NEWS.am-ի թղթակցի հետ գրույցում Մինգապուրում Չինական միջազգային ավագ դպրոցի տնօրեն Վահագն Վարդանյանը նշել էր, որ հայ համայնքի ակտիվ խմբում շուրջ 40 մարդ կա:
«Մենք հավաքվում ենք տարին մի քանի անգամ, երբեմն՝ նաեւ ավելի հաճախ: Համայնքի կազմը պարբերաբար փոխվում է, քանի որ հայերի մի մասը ժամանակավոր է բնակվում Մինգապուրում: Սակայն եկեղեցին շարունակում է մնալ հայկական ինքնության կենտրոնը», - նշել էր նա:

Քալիֆորնիայում դանակահարված հայ տղամարդը մահացել է հիվանդանոցում

ԱՄՆ Քալիֆորնիա նահանգի Գլենդել քաղաքում երկուշաբթի օրը դանակահարված հայ տղամարդը մահացել է հիվանդանոցում երկու օր անց:
Burbank Leader-ի փոխանցմամբ, երկուշաբթի գիշերը Սանլենդի 30-ամյա բնակիչ Մինաս Հարությունյանը հարձակման էր ենթարկվել Գլենդելի 57-ամյա բնակիչ Ալեքս Լիթջոնի կողմից: Հարությունյանը դանակի մի քանի

հարված էր ստացել, բայց կարողացել էր դիմադրել եւ սպանել Լիթջոնին:

ԱՄՆ Քալիֆորնիա նահանգի Գլենդել քաղաքում երկուշաբթի օրը դանակահարված հայ տղամարդը մահացել է հիվանդանոցում երկու օր անց:
Burbank Leader-ի փոխանցմամբ, երկուշաբթի գիշերը Սանլենդի 30-ամյա բնակիչ Մինաս Հարությունյանը հարձակման էր ենթարկվել Գլենդելի 57-ամյա բնակիչ Ալեքս Լիթջոնի կողմից: Հարությունյանը դանակի մի քանի հարված էր ստացել, բայց կարողացել էր դիմադրել եւ սպանել Լիթջոնին:
Գլենդելի ոստիկանության ներկայացուցիչ Թահնի Լայթֆուրթի խոսքով, դեպքից հետո Հարությունյանը հասել էր ոստիկանություն եւ անհազանգել Իրավապահներն ու բժիշկները նրան արյունոտ վիճակում գտել էին բաժանմունքի մոտ: Դատարանի մոտ էլ գտել էին Լիթջոնի դին: Դեպքի վայրում հայտանքերվել էր նաեւ դանակը: Մինաս Հարությունյանին տեղափոխել էին հիվանդանոց, որտեղ բժիշկներին չէր հաջողվել փրկել նրա կյանքը, երկու օր անց նա մահացել է:
Հարձակման պատճառները դեռ հայտնի չեն, ընթանում է հետաքննություն:

Միջազգային

Իրանը կրկին հայտարարում է գազի ու նավթի դիմաց Հայաստանից եւ Վրաստանից ջուր ներկրելու մասին

Իրանը պատրաստվում է նավթի ու գազի դիմաց ջուր ներկրել Հայաստանից ու Վրաստանից՝ Ուրմիա լիճը վերականգնելու համար: Այս մասին հայտարարել է Իրանի խորհրդարանի պատգամավոր Ալի Ալիուն:
Նրա խոսքով, Մեւանա լիճը Հայաստանում եւ Կուր գետը Վրաստանում այն ռեսուրսներն են, որոնք կարող են ջուր տրամադրել Ուրմիա լճի համար, հաղորդում է [«Tehran Times»](http://TehranTimes)-ը՝ վկայակոչելով Mehr գործակալությունը:

Գիտնականներն արդեն հետազոտություն են իրականացրել, պարզելու համար Հայաստանից ու Վրաստանի ջրի մատակարարման հնարավորությունը, հավելել է պատգամավորը:

Իր հերթին, Ուրմիա լճի վերականգնման հարցերով հանձնաժողովի ներկայացուցիչ Խալիլ Սային նշել է, որ պլանը դեռ պետք է վերջնականապես հաստատվի, քանի որ ոմանք դեռ են հանդես գալիս այդ նախագծին:

Հարցն արդեն քննարկվել է Իրանի եւ Վրաստանի խորհրդարանների նախագահների միջեւ այս ամսվա սկզբին: Քննարկվում է նաեւ ջրի ներկրումը Վանա լճից:

Նշենք, որ Ուրմիա լիճը հայտնվել է ոչնչացման եզրին:

Վերջին 13 տարիներին լքում ջրի մակարդակն իջել է 6 մետրով եւ այն կորցրել է ջրի 85 տոկոսը:

[Լուրեր Հայաստանից - NEWS.am](http://www.news.am)

Հասարակական

Ինչպե՞ս ծնվեց անկախությունը. 1988-ի շարժման երկու խոշոր սխալներն՝ ըստ Ալեքսան Հակոբյանի

Անկախության ճանապարհին մենք գրեթե սխալներ չենք արել. Մոսկվան Հայաստանին պատժեց «Կոլցո» գործողությամբ՝ Հայաստանի անկախության ձգտման համար, բայց մենք նահանջել չէինք կարող: Այս մասին NEWS.am-ի թղթակցի հետ զրույցում նշեց «Ղարաբաղ» կոմիտեի անդամ, ներկայումս ԳԱԱ Արևելագիտության ինստիտուտի «Քրիստոնյա Արևելք» բաժնի վարիչ, պատմական գիտությունների դոկտոր Ալեքսան Հակոբյանը:

Պարոն Հակոբյան, ուղիղ 24 տարի առաջ Հայաստանն անկախություն ձեռք բերեց, ու այդ գործընթացի ակունքներում կանգնածներից մեկն էլ Դուք էիք, որպես «Ղարաբաղ» կոմիտեի անդամ: Այսօր ՀՀ-ում մեծացել է մի սերունդ, որը այդ օրերի ժամանակակիցը չի եղել, կպատմե՞ք ինչից ամեն ինչ սկսվեց:

Ամեն ինչ սկսվեց Ղարաբաղյան շարժումից, որից առաջ էլ 1980-ականներին մեծ վերելքի ժամանակաշրջան էր՝ անկախ Գորբաչովի սկսած «պերեստրոյկա» կոչվածից: Պարզապես «պերեստրոյկայի» շնորհիվ այդ վերելքը վերանցեց արցախյան շարժման: Ղարաբաղյան շարժումից էլ դուրս եկավ երկու շատ լավ բան՝ մեր անկախությունն ու Ղարաբաղի ազատագրությունը: Արցախի շարժումը շատ արագ միայն Արցախի ազատագրությանն ուղղված շարժումից վերածվեց բոլոր լավ բաներին ուղղված շարժման: Այսինքն Հայաստանի անկախություն, Հայաստանի հասարակության դեմոկրատացում, եւ արդեն 1988 թվականի հունիսին մեր շարժումն արդեն անկախական էր: Եթե 88-ի փետրվարին կարող էինք ասել, որ շարժումն անկախական չէր, ուղղված էր պարզապես Ղարաբաղին, ապա 1988-ի հունիսից շարժումը վերածվեց նաեւ անկախական շարժման: Նույն տարվա ամռանը դա արդեն հոչակվեց որպես համազգային շարժման կարելուրագույն խնդիրներից մեկը:

Իսկ կոնկրետ անկախության հանրաքվեի հարցը ծագեց 1991 թվականի հունվարին, երբ Մոսկվայում վերջապես լույս տեսավ ԽՍՀՄ կազմից դուրս գալու կարգի մասին երկար քննարկված օրենքը: Երբ այդ օրենքը լույս

տեսավ, մեզ մոտ վախն ու ուրախությունը խառնվեցին իրար: Վախը, որովհետեւ շատ ծանր ձեւեր էին դրված Մոսկվայից անկախանալու համար, մեկ էլ հանկարծ տեսանք, որ այդ ձեւերը հաղթահարելի են: Փաստորեն մեկ ամսվա ընթացքում նախապատրաստական աշխատանքն արվեց եւ փետրվարի վերջին Գերագույն խորհրդում արդեն քննարկել ենք այդ հարցը եւ այդ օրենքի շրջանակներում ու դրվածքով նշանակեցինք հանրաքվե:

Օրենքով պահանջվում էր հայտարարման օրից առնվազն 6 ամիս հետո նշանակել հանրաքվե, եւ մենք դրան գնացինք: Այդ ժամանակ տեղի ունեցավ ամենամեծ բաժանումը մեր շարժման մեջ: ՀՀ-ից առանձնացավ ԱՄՄ-ն, որը նաեւ այդ խնդրի հետ էր կապված: ԱՄՄ-ն ձեւավորած մեր ընկերներն ասում էին, որ պետք չի ուշադրություն դարձնել այդ 6 ամսվան, որ դա մեծ ժամանակահատված է, որ վտանգավոր է, որ այդ ընթացքում Կենտրոնը մեզ վատ բաներ կարող է անել, բայց մենք համարում էինք, որ այդ ժամկետը պետք է պահպանել, որպեսզի օրենքի տառը խախտած չլինենք: Այսօր տարիների հեռվից թվում է, թե մեծ բան չէր, բայց իրականում այն ժամանակ մենք գործ ունեինք մեր երկրի ու ժողովրդի հետ, որին չէր կարելի վտանգել: Արցախի պատերազմի հաջողության ամենակարևոր գրավականն այն էր, որ այդ շարժման ղեկավար մարմինը՝ «Ղարաբաղ» կոմիտեն, հետևում էր անվտանգության սկզբունքին, ծանր քայլեր էին արվում, բայց դրանք միշտ արվում էին մինչև ինչ-որ սահման: Ժողովուրդն էլ գիտեր ու վստահ էր, որ կենտրոնի դեմ, Մոսկվայի դեմ ինչ-որ արվում էր, հայտարարվում էր եւ սկզբունք էր՝ ամեն ինչ ամել չվտանգելով երկիրը, ժողովրդին եւ մարդկանց: Պատահական չէ, որ համարյա թե գոհ չենք ունեցել այդ ողջ ընթացքում, մի քանի բացառություններով, իհարկե: Խոսքը «Չվարթնոցի» դեպքի եւ մայիսի 27-ի դեպքի մասին է: Մենք այդ սկզբունքը պահպանեցինք, ամեն ինչ գնաց օրենքով, ինչ-որ տեղ դա էլ հաջողության գրավական եղավ եւ հասանք Մեպտեմբերի 21-ին:

Էլի փոքր կորուստներ եղան. Մոսկվան «Կոլցո» գործողությունն իրականացրեց անշուշտ Հայաստանի անկախության ձգտման համար: Թեև մեզ այդպես չէին ասում, բայց մենք հասկանում էինք, որ խնդիր էր դրված մեզ վախեցնել, թեաթափ անել, հետ կանգնեցնել: Մենք, իհարկե, չէինք կարող հետ կանգնել՝ անկախ գոհից: Մենք ոչ միայն Գետաշեն կորցրեցինք, նաեւ սահմաններին խնդիրներ կային Կապանում, Նոյեմբերյանում, եղան մարդկային կորուստներ: Բայց մենք հասկանում էինք, որ եթե մենք հետ կանգնեք ավելին ենք կորցնում: Կորցնում ենք Արցախի համար պայքարը շարունակելու մեր ունակությունը: Հասել էր այն պահը, որ մենք Արցախի համար պետք է պատերազմեինք: Մի բան է, երբ դու հանդես ես գալիս իրավական առումով Մոսկվային ենթակա երկիր, հանրապետություն, մեկ այլ բան է, երբ դու անկախ պետություն ես: Մենք հասկանում էինք, որ անկախությունը, բացի մնացած բոլոր բարիքներից, մեզ տալիս է Արցախը ձեռք բերելու եւ պահպանելու հնարավորություն: Տարիների հեռվից ես համարում եմ, որ մեր հաշվարկը ճիշտ էր արված: Ի վերջո հասանք Մեպտեմբերի 21-ի հանրաքվեին, որը տեղի ունեցավ համազգային ոգևորության պայմաններում եւ այսօր պետք է պաշտամունքի ձեւով նշվի:

Այսբան տարիների հեռվից անկախության ճանապարհին, պետություն կառուցելու ճանապարհին ի՞նչը այլ կերպ կանեինք, ինչի՞ համար եք փոշմանել:

Շատ հետաքրքիր հարց է եւ ես շատ եմ մտածել այդ մասին: Համարյա թե սկզբից էլ վստահ եմ եղել, որ արցախյան շարժման մեջ, գոնե «Ղարաբաղ» կոմիտեին, որի անդամ եմ եղել, գրեթե սխալներ չի ունեցել: Ես ընդամենը երկու սխալ եմ տեսնում: Նախ կարծում եմ, բնապահպանության հարցում որոշ չափով ճիշտ չենք եղել, ուղղակի վատ ենք աշխատել: Այդ ոլորտում մի փոքր ավելի շատ է արվել, որի պատճառով կորուստներ ենք ունեցել: Երկրորդն այն է, որ մենք 1988 թվականին ուղղակի վատ զբաղվեցինք Հյուսիսային Արցախի հայկական շրջաններով: Մենք մտածում էինք, որ դա արվում է մեր դարաբաղի ընկերներների կողմից, որի աշխատանքը համակարգվում էր ավելի շատ Ղարաբաղում: Համենայնդեպս, այն, ինչ «Ղարաբաղ» կոմիտեն արեց այդ հարցում, ես համարում եմ քիչ: Ինչ որ չափով մեղք եմ զգում, որ մենք կորցրեցինք Հյուսիսային Արցախը: Դժվար է հիմա հաշվարկել դա, մանավանդ պատմությունը «եթե»-ներ չի սիրում, բայց գուցե եթե մենք անձամբ զբաղվեինք, ինչպես զբաղվել ենք 1989 թվականին, 6-ամյա բանտից դուրս գալուց հետո, գուցե հնարավոր լիներ այդ բնակչությունը պահպանել: Ծիշտ է, անգամ անկախությունից հետո մենք կորցրել ենք Գետաշենը, Մարտունաշենը, Ազատն ու Կամոն, ավելի ուշ Շահումյանը, բայց դա կարծես ռուսական զորքերի կողմից մեր պատիժն էր Շուշին գրավելու համար: Իսկ Շուշին չգրավել մենք չէինք կարող: Բայց միեւնույն է, 1988-ի աշնանը կորցնել Հյուսիսային Ղարաբաղի այդ ողջ տարածքը, երբ աչքիդ առաջ հազարամյակներով այնտեղ ապրող հայությունը բռնի գաղթեցվում է, կարծում եմ, դրանում կար մեր սխալը: Այդ երկու սխալն է, այլ սխալներ չեմ տեսնում: Հիմա փաստաբանի նման նստել եւ ինչ-ինչ հարցեր բարձրացնել, թե սա է սխալ եղել, նա է սխալ եղել, ճիշտ չէ:

Երբ Հայաստանն անկախացավ իշխանությունը վայելում էր գրեթե ողջ բնակչության լիակատար վստահությունը եւ դա լիցք էր տալիս իշխանություններին ավելի ինքնավստահ գնալ համարձակ քայլերի: Հիմա կարծես հասարակությունը հիասթափված է, անկախությունը գնահատված չէ այնպես, ինչպես պիտի գնահատվեր: Ձեր կարծիքով, ինչո՞վ է դա պայմանավորված, ո՞ր կետից գնաց սխալը, ե՞րբ այն սկսվեց:

Միայն սկսվել է 1999 թվականի հոկտեմբերի 27-ից, որովհետեւ այն, ինչ տեղի էր ունենում մինչեւ այդ օրվա սպանողը, տեղավորվում էր նորմալ ժողովրդական զարգացումների շրջանակում: Անգամ 1998 թվականի իշխանափոխությունը նույնպես ժողովրդավարական սկզբունքների գործառնության արդյունք էր: Բայց 1999 թվականի հոկտեմբերի 27-ից հետո շատ բան փոխվեց: Ուղղակի այն ժամանակվա իշխանությունը գնաց Հայաստանում այլ կարգեր հաստատելու, սերմանելու ճանապարհով եւ ինչ-որ չափով հաջողեց: Այն ինչ չհաջողվեց, ես կապում եմ նրա հետ, որ 1990-ականներին մեր դրամ հիմքերը բավականաչափ ամուր էին, որպեսզի ինչքան էլ քանդեն՝ չքանդվի: Ֆունդամենտը շատ պինդ է, հետեւաբար շենքից ինչ-որ մասեր, որ քանդում են, մեկ է՝

չի քանդվում: Փորձեր եղել են ընդհանրապես կազմաքանդել այդ համակարգը, լրիվ ուրիշ համակարգի գնալ, բայց հուսով եմ, որ դա շարունակելու է չստացվել: Ինչ վերաբերում է հասարակության վերաբերմունքի փոփոխությանը, դա ես կապում եմ էապես իշխանության գործողությունների հետ: Բանն այն է, որ արցախյան շարժումն ու դրան հաջորդած գործունեությունը էապես հեղափոխական երեւույթներ էին: Արցախյան շարժումն ուղղակի հաղթանակով ավարտված հեղափոխություն էր, որը թույլ է տալիս այդ ոգով, հիշողությամբ տրամադրվել կատարելու նոր հեղափոխություններ, բառի ամենալավ իմաստով: Այդ լավ հեղափոխություններն այսօրվա իշխանության հակոտնյան են, վտանգավոր են այս իշխանության համար: Նրանք ամեն ինչ արեցին, որ այդ ամենը փոխվի ու հիմա հասարակությունը իշխանությունների ձեռքին պատանդի կամ գերու կարգավիճակում է: Դարեր շարունակ մենք նման պահեր ունեցել ենք, եկել մեզ նվաճել են: Ու այդտեղ շատ դժվար է այլ բան անել, քան ուղղակի գոյատևել, պահպանել երկիրը, որի համար արժի գնալ ցանկացած գործողությունների: Մի օր վիճակը փոխվելու է, միշտ վատին փոխարինում է վատը: Այնպես որ ես չեմ համարում, որ մեր հասարակությունն ինչ-որ գիտակցական մակարդակի վրա մեր անկախությանը վատ է վերաբերվում: Դա պարզապես սերմանված է իշխանության կողմից:

Դուք նշեցիք, որ հիմա հասարակությանը երբեմն այլ բան չի մնում, քան պահպանել երկիրը՝ սպասելով նոր փոփոխությունների: Շատ չե՞նք ուշանա, երբ տեսնում ենք, որ այսօր քայլ առ քայլ նվազում է մեր ինքնիշխանության աստիճանը:

Լավ բանն ինչքան շուտ լինի, այնքան լավ, բայց ստացվում է այնպես ինչպես ստացվում է: Ամեն ինչ իդեալական ժամկետներում չի իրականանում, ու այդ ընթացքում հնարավոր է, նոր բաներ էլ կորցնենք, բայց ի՞նչ անենք, հրաժարվե՞նք երկրից, հեռանա՞նք: Իրոք, շատերը թողնում գնում են, ինչը շատ վտանգավոր են:

Այսինք կարծում եք, որ խնդիրն իշխանության մտածողության հետեւանք է, թե նաեւ հասարակության, որն ինքն էլ արդեն խոշոր հաշվով շատ չի ընդվզում իշխող համակարգի որդեգրած բարքերի դեմ: Չե՞ք կարծում, որ բացի իշխանություններից, հասարակությունն ինքն էլ պիտի փոխվի, որովհետեւ այս ընթացքում գաղափարական առումով բավական հետընթաց է ապրել:

Պետք է փոխվի իշխանությունը: Եթե իշխանությունը դին այլ պահանջներ, հասարակությունը դրան արձագանքելու է այնքան արագ, որ անգամ չեք էլ պատկերացնի: Օրինակ խոսում ենք կոռուպցիայից եւ այլ բաներից, բավական է իշխանության վերին օղակներում պահանջներն իրապես փոխվեն, անմիջապես հասարակությունը կփոխվի: 1990-ական թվականներին խնդիրն աշխատանքն էր բոլորի համար: Օրինակ պետական մարմինների աշխատողի համար աշխատելը ուտելու, օդ շնչելու նման մի բան էր: Իշխանությունը հետեւում էր՝ աշխատում եւ, թե չես աշխատում, իսկ 2000-ականներից փոխվեց: Այսօրվա իշխանությունը հակառակը, աշխատանքի պահանջարկ չի ձեւավորում. մարդիկ վախենում են աշխատել, ստեղծագործական աշխատանքն, ընդհանրապես վախ է

առաջացնում: Մի անգամ մեր դեկավարներից մեկը՝ անունը չտամ, դիմելով Երեւանի քաղաքապետին մի այսպիսի արտահայտություն արեց՝ փողի վրա նստած փող էք խնդրում: Այն ժամանակ քաղաքապետը Ալբերտ Բազեյանն էր: Դրանից հետո չհնովհիկությունը շատ լավ հասկացավ, որ իր խնդիրն իր տակը նայելն է՝ չկա՞ արդյոք փող, որը հանկարծ չի տեսնում եւ դրա համար կպատժվի: Մի բան է աշխատելը, մեկ այլ բան է փող փնտրելը: Այնպես որ հանիրավի մեղադրանք կստացվի, եթե ասենք, որ հասարակությունն է մեղավոր ստեղծված իրավիճակի համար: Եթե մեղավոր կա, դա իշխանությունն է: Ու այսօր խնդիրը ոչ թե հասարակությունը, այլ իշխանությունը փոխելն է: Մենք քաղաքակիրթ երկիր ենք, 1990-ականներին ձեւավորված հրաշալի ավանդույթներ ունենք եւ իշխանություններին հաստատ փոխելու ենք:

Իշխանափոխությունը չափազանց կարեւոր երեւոյթ է, որը մեր հասարակությանն ու պետությանը պետք է օղ ու ջրի պես: Այսինքն մեկ արդար իշխանափոխությունը, բավարար

է, որ մենք ունենանք գործընթաց: Մենք վաղուց օրինական նորմալ իշխանափոխություն չենք ունեցել: Մենք լավ ընտրություններ ենք ունեցել 1990 թվականին՝ խորհրդարանական ընտրությունների, 1991-ին՝ նախագահի ընտրությունների, ինչպես նաեւ 1999-ին խորհրդարանական ընտրությունների ժամանակ: Մաքուր ընտրությունն արդեն բավարար է, որպեսզի ժողովուրդն ինքն աշխատի, եւ ընդհակառակը, եթե ունենում ենք վատ ընտրություն, ստեղծագործական ամբողջ լիցքը մարում է:

Մեպտեմբերի 21-ի առթիվ ի՞նչ կմաղթեիք մեր հասարակությունն ու պետությանը:

Նախեւառաջ դիմացկունություն: Պետք է դիմանալ դժվարություններին: Վարելում հարցրեցիք, թե արդյոք ժամանակն անվերադարձ չի՞ անցնում՝ իհարկե, անցնում է, կյանքը հավերժ չի, բայց կան մեր հաջորդ սերունդները: Պետք է պինդ լինել, լավատես լինել, տեսնել այն լույսը, որը նախեւառաջ մեր մեջ է, մեր երեխաների ու թոռների մեջ է: Նաեւ, եթե պետք է, պատրաստ լինել ինքնագոհության եւ իհարկե հավատալ, որ մեզ հաղթանակ է սպասում:

Արեւմտյան Հայաստանի Ազգային Խորհրդի նախագահ Արմենակ Աբրահամյանի ելույթը ՄԱԿ-ի Բնիկ Ժողովուրդների իրավունքների փորձագիտական մեխանիզմի նստաշրջանին՝ Հայերի ցեղասպանության հատուցման փաթեթի վերաբերյալ

Ժնեւ, 20-ը հուլիսի 2015 թ.

Ութերորդ նստաշրջան

Հարգելի նախագահ, ութերորդ նստաշրջանի ընթացքում եւ առաջին անգամ եմ խոսքով հանդես գալիս, ուստի թույլ տվեք շնորհավորել Ձեզ ընտրվելու կապակցությամբ:

Մենք պնդում ենք, որ բնիկ ժողովուրդների մշակութային ժառանգությունը իր մեջ ներառում է ավանդական կենսակերպի ինչպես նյութական, այնպես էլ ոչ նյութական աշխարհընկալումը, ինքնադրսեւորումը եւ ստեղծագործական ներուժը եւ, այդ իսկ պատճառով, այն

պետք է արժեւորվի եւ որպես նրանց ինքնորոշման արտահայտություն, եւ որպես արտահայտություն նրանց հոգեւոր եւ ֆիզիկական կապի մասին իրենց երկրի, տարածքի եւ բնության հետ:

Այնուհանդերձ, բնիկ ժողովուրդները ներկայիս բախվում են երկու խնդիրների: Առաջինը, դա նրանց նյութական մշակութային ժառանգության արագընթաց ոչնչացումն է, ըստ էության՝ սրբազան վայրերի, գերեզմանոցների (օրինակ Ջուղայի գերեզմանոցի), եկեղեցիների եւ վանքերի ոչնչացումը: Մեր արխիվները հաշվառում են 2538 եկեղեցիներ, 451 վանքեր եւ 1996 դպրոցներ Արեւմտյան Հայաստանում:

Երկրորդը, դա նրանց նյութական մշակութային ճառանգության արագընթաց ու ապօրինի յուրացումն է եւ նույնիսկ դրանք պատմական մշակութային ժառանգություն հայտարարելը, առանց ունենալու բնիկ ժողովրդի ազատ, նախնական եւ գիտակցված համաձայնությունը, ինչպես օրինակ այն դեպքերում, երբ համաշխարհային մշակութային ճառանգություն հայտարարվեց լավաշի պատրաստումը եւ կամ Նեմրոթ լեռը, կամ Դիարբեքիի ամրոցը: Այդ գործուներությունը եւ այդ վայրերը հայ ժողովրդի մշակութային ճառանգությունն էին հանդիսանում թուրքական գաղութացումից դեռ շատ առաջ:

Մենք կոչ ենք անում ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ին չմոռանալ այնպիսի պայմանագրերի մասին, ինչպես Մեւրի խաղաղության պայմանագիրը, ինչպես նաեւ 1920 թվականին նախագահ Վուդրո Վիլսոնի կայացրած Իրավարար վճիռը, առ այն, որ Թուրքիայի Հանրապետության անունից չի կարելի համաշխարհային ունեցվածք համարել այն ամենը, որ նախօրոք արդեն պատկանում է Արեւմտյան Հայաստանին:

Այնուհանդերձ, Բնիկ ժողովուրդների իրավունքների մասին հռչակագրի 8.1 հոդվածում հիշեցվում է այն մասին, որ բնիկ ժողովուրդները եւ նրանց առանձին ներկայացուցիչները իրավունք ունեն չենթարկվելու բռնի ուժացման կամ իրենց մշակույթի ոչնչացման: Այդ թվում՝ 10, 11, 12 եւ 13 հոդվածներում պարունակվում են ճշգրտումներ, որոնք ուժեղացնում են բնիկ ժողովուրդների նյութական եւ ոչ նյութական արժեքների պաշտպանությունը:

Ահա թե ինչու, Ջուղայի գերեզմանոցի ոչնչացումը 2005 թ. հանդիսանում է օրինազանցություն, նկարահանված եւ դատասպարտված եվրոպական շրջանակների կողմից: Այդ հիմքերով մեր Ասամբլեան դատական հայց ներկայացրեց Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան, որը մեզ պատասխանեց մերժումով՝ նշելով, որ մենք վերոնշյալ հանցագործության անմիջական տուժածներ չենք հանդիսանում:

Մեր Ասամբլեան ահա արդեն տաք տարի է մասնակցում է բնիկ ժողովուրդների իրավունքների ճանաչման եւ պաշտպանության պայքարին եւ ներկայացնում է ցեղասպանություն ապրած բնիկ ժողովրդի շահերը:

Մենք հայտարարում ենք, որ անմիջական տուժածներ ենք, ինչպես նաեւ խնդրում ենք վերջ տալ այն նվաստացուցիչ գործողություններին, որոնք հարկադրում են մեզ հավատալ, թե մենք գոյություն չունենք որպես ժողովուրդ՝ ցեղասպանության պատճառով, ինչը վերապրեցին մեր ծնողները:

Այսբան տարիների աշխատանքներից հետո առաջին հիմնարար մոտեցումներից պետք է լինի ՄԱԿ-ի կողմից ժողովուրդների, այդ թվում՝ մեր Ասամբլեայի, ճանաչումը որպես բնիկներ, օբյեկտիվ սկզբունքների ու փաստերի համաձայն:

Մենք ցանկանում ենք նաև պատասխանել, որ Հատուկ զեկուցողին փոխանցեցինք հաղորդում՝ փոխհատուցման, վերականգման, հայրենադարձության եւ վնասների հատուցման վերաբերյալ, կապված Հայերի ցեղասպանության հետ 1894-1923 թթ. Արեւմտյան Հայաստանում եւ առնչված դրա հետեւանքներին:

Պարոն նախագահ, շնորհակալություն ուշադրության համար:

Արմենակ Աբրահամյան
Արեւմտյան Հայաստանի Ազգային Խորհրդի նախագահ

Թուրքիայում իրենց ինքնությունն ու կրոնը թաքցրած հայ երիտասարդների անկեղծ պատմությունները

Հարյուրավոր տարիներ այս հողերի վրա ապրեցին... Մակայն այս պատմական ողբերգության հետ չբախվեցին: Իրենց լեզուն, կրոնը, ինքնությունը տարիներ շարունակ ստիպված եղան թաքցնել իրենց հարևաններից, նույնիսկ երեխաներից: Նրանք հայերն են, ովքեր այս հողերի հին ազգերից են...

Akunoq.net-ի թարգմանությամբ ներկայացանում ենք Haber10-ի հրապարակումը Թուրքիայի հայ երիտասարդների հետ զրույցից:

Հատկապես վերջին 100 տարվա ընթացքում բավականաչափ տեսան այն դժվարությունները, որ առաջանում էին իրենց ինքնությամբ ապրելու դեպքում: Երբ ասվում է 1915 թ., ինչ-որ չափով էլ սրանք են աղավնու վախճանությունը պարուրված կյանքերը: Իսկ երբ ասվում է Հրանտ, սրտերը մղկտում են: Այն, որ չէին կարողանում սովորել իրենց մշակույթը, ստիպված էին թաքցնել իրենց ինքնությունը, դեռ երեկ նրանց համար կենսաձև էր դարձել: Ինչ-որ մեկը՝ փողոցում, ինչ-ոչ մեկն էլ դպրոցում է իմացել, որ հայ է:

Նրանցից մեկը՝ Ֆերիաթը, դեռ 28 տարեկան է... «Ինչ ինքս ինձ գիտեմ, Ֆերիաթ եմ, մի ուրիշ անուն եւս կա, որ օգտագործում եմ, բայց երագներումս անգամ դեռ Ֆերիաթ եմ»,-ասում է և հավելում,-«Եթե իրական իրավական պետությունում ապրեիք, այս բոլորը գոյություն չէր ունենալու: Ըստ իս՝ ամենամեծ պայքարը, որ անհրաժեշտ է մղել, Թուրքիայում իրավական պետություն ստեղծելն է լինելու»:

Նմանատիպ պատմություն ունեցող մյուս անունն էլ 33-ամյա Ռուսթեմ Բաբրըջըրզյուն է... Նա նույնպես նրանցից է, ով դպրոցում է իմացել, որ հայ է: Բաբրըջըրզյուն պատմում է. «Քանի

որ գյուղում դպրոց չկար, գիշերօթիկ դպրոցում եմ սովորել: Մի ընկեր վեճի ժամանակ ինձ գյավուր անվանեց, ես էլ անձնագիրս հանեցի ու ասացի. «Նայի՛ր, անձնագրում էլ է իսլամ գրվում»»: Իսկ ինքնության հետ կապված մեկ ուրիշ հետաքրքիր դեպք Ռուսթեմի հետ տեղի է ունեցել Հունաստանում սովորելու ժամանակ: Այդ դեպքն այսօր այսպես է պատմում. «Աղքյամանից մի քուրդ ընկեր ունեի: Նրան չէի ասել, որ հայ եմ, ասելու անհրաժեշտություն էլ չէի զգացել: Երբ լսել էր, որ հայ եմ, չէր կարողացել հավատալ դրան, քանի որ իր գլխում հայի ընկալումը գուցե մարդկային նկարագրի մեջ չէր»:

Մարթա Սյոմեքը 20 տարեկան է: Լսելով, որ ընկերներն իրեն «գյավուր» են ասում, տուն է գնում և հորը հարցնում, թե ինչ ասել է՝ գյավուր: Իմանում է, որ հայ է, ինչը մինչ այդ թաքցվել է, և մանկությունից ի վեր որպես մուսուլման է մեծացվել:

Ֆրբաթ Բաբրըջըրզյուն տեղի ունեցածը հաղթահարելու ճանապարհին առերեսման առնչությամբ խորհրդարան ներկայացված օրինագիծը դրական քայլ է դիտարկում և կարևորում է նաև նախորդ տարվա ցավակցական ուղերձը, սակայն չի կարողանում չհիշեցնել նաև հետևյալ խոսքը. «Մենք նախանաչը, քրդերն էլ ճաշը եղան»:

Արդարացի հիշողություն նախաձեռնությունը հայ երիտասարդների հետ խոսեց երեկվա, այսօրվա և համատեղ ապագայի մասին...

«... ԱՂՋԻԿ ՉԵՆ ՏԱԼԻՍ»

ՖերիաթԲաբրըջըրզյուն, 28 տարեկան

Ապրում եմ Աղքյամանում: Ծնվել, մեծացել եմ Աղքյամանում: Հայ ընտանիք ենք: Ամենայն հավանականությամբ Աղքյամանում/Քահիթայում մեր անցյալը հասնում է մինչև 1200-ական թ.: Այդ թվականից ի վեր շարունակում ենք ապրել այս տարածքում: Այս պահին Երուսաղյամ կամ Թուրքիայի տարբեր շրջաններում ապրող ազգականներ ունենք, սակայն գերդաստանի մեծ մասը Քահիթայում է ապրում:

1915-ից առ այսօր աշխատել ենք պահել մեր հայ ինքնությունը: Մեր ինքնությունը պահել ենք թե՛ մոտ ազգականների, թե՛ նույն արմատներով մարդկանց հետ ամուսնալալու միջոցով: Ըստ էության նոր սերունդն էլ ինքնությունը պահելու ռեֆլեքս ունի: Իմ տարիքի հարազատներս էլ ամուսնացել են կամ իրենց զարմիկների, կամ այնպիսի հայ ընտանիքների երեխաների հետ, որոնց հետ սերտ կապեր կան: Մա և՛ հայ համայնքի դրսևորած բնական վարքագիծն է, և՛ մուսուլմանական հատվածի կողմից մեզ պարտադրված ռեֆլեքս, որ թեև մեզնից աղջիկ վերցնում է, բայց մեզ աղջիկ չի տալիս:

«Անունս Ֆերիաթ է»

Ինչ ինքս ինձ գիտեմ, ես Ֆերիաթն եմ: Մի ուրիշ անուն էլ ունեմ, որ ինքս եմ օգտագործում: Մակայն այն շատ չես կարողանում ընդունել, ինքնությունդ ինչ-որ ձևով սահմանել ես արդեն: Օրինակ՝ որոշակի գիտակցություն ձևավորելուց հետո ուրիշ անուն օգտագործելու անհրաժեշտություն զգացի, սակայն թե որքանով վերջինն ընդունեցի, չգիտեմ: Իմ երագներում անունս դեռ Ֆերիաթ է...

Անատոլիայի հայ եմ

1915թ. մեր պապերը ինչ-որ կերպ կենդանի մնալուց հետո ստիպված եղան նոր վարչակարգի կողմից իրենց տրված անուններն օգտագործել: Մի կողմից՝ Մարգիս, Գևորգ, Գրիգոր, մյուս կողմից՝ Ահմեդ, Մուսթաֆա, Մուլեյման և նման այլ անուններ: Քանի որ միայն այս կերպ հասարակության մեջ կարող էին տեղ գտնել: Նախկինում ռամազանի ամիսներին վարագույրը պինդ-պինդ փակում էինք ու թաքուն նախանաչում: Մեր սերունդն այս տրավման ավելի թեթև է ապրել, մեզ նախորդած սերունդը որոշ բաներ առավել զգայուն է ապրել: Օրինակ՝ շատերս դպրոցում ենք իմացել, որ հայ ենք: Խտաղի ժամանակ ինչ էլ որ լինել «Վա՛յ, դուք հայ եք» ասող երեխաներին «Ո՛հ, չե՛ք,

հայր դուք եք» նման պատասխան եմ տվել: Մեր ծնողները, որոնց ցավերը դեռ զգալի էին, մեզ պահպանելու մղումով որոշ բաներ չեն պատմել, սակայն դրսում բոլորը գիտեին՝ ինչ է եղել: Երեխա լինելով՝ միայն մենք չգիտեինք: Եվ սա մի օր իմանում ենք մեր մյուս ընկերների արտահայտություններից: Սակայն վերջին ժամանակաշրջանում աշխարհում ընդհանրապես կամ Թուրքիայում մասնավորապես գուցե ինչ-որ զարգացում է նկատվում, չգիտեմ. եթե ավելացնենք նաև, որ մենք էլ, անշուշտ, արդեն կորցնելու ոչինչ չունենք, տարբերությունների նկատմամբ բաց և այլազան վարքագիծ դրսևորելու միտում կա:

Այսօր որտե՞ղ են հայերը:

Մրան անհրաժեշտ է նայել երկու տեսանկյունից: Օրինակ՝ պետության տեսանկյունից ոչինչ չի փոխվել: Հայերը դեռ որպես սպառնալիքի տարր են դիտվում: Երբ մի ընտանիք, որ հայ լինելը ուշ է իմացել, ցանկանում է իր երեխային դպրոց ուղարկել, պետությունը մերժում է նրա պահանջը՝ ասելով՝ «Դուք հայ չեք»: Լավ, պետությունը որտեղի՞ց գիտի, որ այս մարդիկ հայ են կամ հայ չեն: Ասել է թե՛ այս առնչությամբ գրանցման համակարգ կա: Այն, որ հասարակական հասկացությամբ փոփոխություններ են եղել, միանշանակ է: Երբ նախկինում մարդիկ մի հայի հասցեին շատ հեշտությամբ կարող էին վատաբանել, հիմա մի պահ մտածում են:

Այս հարցում մենք՝ Անատոլիայի հայերս, Ստամբուլի հայերի կամ հայոց պատրիարքարանի դեմ էլ ենք մեր բողոքն արտահայտում: Երբ խոսքը վերաբերում է մկրտվել ցանկացող քրիստոնյայի համար ամեն ինչ մանրակրկտորեն ուսումնասիրող համակարգին, հետաքրքիր է, թե ինչու այն մեզ համար հովանի չի դառնում: Այն բանից հետո, երբ Աղքյամանի հայկական համայնքն սկսեց հավաքվել ասորական եկեղեցու շուրջ, պատրիարքարանն, ինչ-որ բաներ նկատելով, սկսեց շարժվել: «Մինչ այսօր որտե՞ղ էիք» և «Ինչո՞ւ չեկաք» ասելու իրավունք, կարծում եմ, ունենք: Սա, անշուշտ, ամբողջովին կապված է այն դժվարությունների հետ, որ առկա է հայկական եկեղեցին ճանաչելու հարցում: Երբ ասորի հավատացյալն Անատոլիայում կարող է իր ուզածի պես շրջել, հայ հավատացյալի համար նույն իրավունքների մասին խոսք անգամ չկա: Ասորիներն այդ ժամանակաշրջանում պետության ուժն ընդունեցին որպես «գերակա գոյություն», մինչդեռ հայերը, ի հակադրություն սրա, դեռ պահանջատեր էին և Լոզանում պայքարում էին այդ պահանջների համար, որի պատճառով Լոզանի պայմանագրի դրույթներում ասորիներն ընդունվում են որպես թուրք-քրիստոնյա, իսկ հայերը՝ որպես փոքրամասնություն: Եվ ճանաչված իրավունքների շրջանակն ու լայնությունն էլ բնականաբար փոխվում է: Սա, մեկ այլ արտահայտությամբ, հայերի ձուլման համար առիթ տվող մեծ գործոն է դառնում:

1915 թ. ցավակցական ուղերձը և Հրանտ Դինքի հայտարարությունն անուշադրության մատնելու բաներ չեն 1915թ. ցավակցական ուղերձն ու Հրանտ Դինքի հայտարարությունն անուշադրության մատնելու բաներ չեն: Թեև բավական չէր, այնուհանդերձ վճռական էր, քանի որ վերջապես մի խոսք էր: Այսօր թող սա ասեն, տարվա ընթացքում ուրիշ հայտարարություն էլ կարող է լինել: Այս օրերին, օրինակ, օրակարգային թեմա է այն, որ Չանաքքալեի տոնակատարությունը տեղի է ունենալու ապրիլի 24-ին... Ինչո՞ւ 2015 թվականին: Տարիներ շարունակ մարտի 18-ին նշվող Չանաքքալեն, այս տարի ինչո՞ւ հետաձգվեց մինչև ապրիլի 24-ը: Սա ո՞չ պահք է, ո՞չ էլ կաղամբի թթու... Այսինքն՝ առօրյա քաղաքականության վերաբերյալ արվող հայտարարությունները վատաեղի չեն

թվում: Այս հողի վրա որևէ բան կառուցելը շատ դժվար է թվում:

Ի՞նչ եմ սպասում ապագայից

1915 թ. կատարվածը հայերի տեսանկյունից անվիճելիորեն ցեղասպանություն է: Անհրաժեշտ է այն ընդունել և ինչ-որ կերպ հաղթահարել այն: Դա հոգեբանության մեջ էլ է այդպես: Մարդիկ ստիպված են ինչ-որ կերպ առերեսվել իրենց սխալների հետ: Քաղաքական ուղերձներն էլ պետք է կոնկրետ համապատասխանություն ունենան: Ամենաապագ օրինակը, այն, որ Թուրքիայի և Հայաստանի միջև չկա դիվանագիտական որևէ հարաբերություն, գերծ է պահում որևէ ակնկալիք ունենալուց: Մինչև այդ դուռը չբացվի, ի՞նչ կարող է սպասվել: Եթե արևանիդ հետ հաղորդակցություն չես հաստատել, ինչպե՞ս կարող է հարաբերություն լինել: Սահմանների բացումը Թուրքիայի կոնյուկտուրային և տնտեսական կառուցվածքի համար գուցե շատ մեծ բան չէ, սակայն Հայաստանի համար մեծ ձեռքբերում է:

Անշուշտ, այս երկիրն էլ է մերը. և նրա շահերը մեզ համար նույնպես կարևոր են, սակայն թեև երբեք չեմ գնացել Հայաստան, այնուհանդերձ երբ տեսնում եմ հայկական դրոշը, զգում եմ՝ այն շատ բան է նշանակում ինձ համար: Փաստ է, որ մենք լուրջ հոգևոր կապ ունենք:

Թուրքիայում ապագա տեսնո՞ւմ եմ

Այս առումով շատ վատատես չեմ: Սակայն կարծում եմ, որ Թուրքիայում շատ բան խոսքից այն կողմ չի կարողանում անցնել: Փողոցում կամ սրճարանում գրուցող մարդկանց լեզուն էլ նույն կերպ չի կարողանում ավելին լինել, քան որոշակի զանգվածի կամ որոշակի մարդկանց լեզու լինելն է: Այսինքն՝ արժևորման, քննադատության գործընթաց չկա: Եթե սա բացասական իրավիճակ էլ լինի, դրական է այն, որ, օրինակ, հատկապես Հրանտ Դինքից հետո Հայկական հարցը լուրջ հաղթանակ տանի: Դրական է նաև այն, որ հատկապես այս թեմայից ամբողջովին հեռու թուրքերը մի քիչ մոտենան այս թեմային: Այս գիտակցությունն ավելի կենդանի է քրդերի մոտ, ովքեր 1915 թ. հանցագործների սերունդներն են: Այսինքն՝ հուսադրող է, որ այս թեմաները վերջին ժամանակաշրջանում սկսել են ավելի շատ քննարկվել:

Արդեն տարածում է գտել այն, որ պաշտոնական պատմությունը ստեղծվել է ստերի վրա: Դպրոցական դասագրքերում հայերը դեռևս ներկայացվում են որպես դավաճաններ: Մերունդն այս գաղափարներով է կրթվում: Հատկապես թուրք-ազգայնական հատվածի այս կոշտությունն ավելի ազդեցիկ է, քան այն, որ հարցի մասին այսչափ ուշ է խոսվում: Երբ պատմությունը ստեղծված է լինում ստի, քաղաքական ժխտողականության վրա, այս հակազդեցությունը շարունակում է գոյություն ունենալ: Սակայն ակնհայտ է, որ հասարակական մակարդակում ուշիմությունն ավելի առաջնային աստիճանի է բարձրացել: Ըստ էության՝ վերադարձի քայլերը ժողովրդից են գալու, և պետությունն էլ փոխվելու է ներքևից եկող այս ճնշմամբ:

Ինչե՞ր լսեցի

Լսել եմ ԴԿԿ-ի մասին երկու քուրդ տղամարդկանց քննարկումը: Մեկն ասաց. «Դրանք բոլորը, ըստ էության, հայ են, և ամբողջը հայերի գործն է»: Օրինակ՝ ինձ սա չի վերաբերում: Ինչո՞ւ ես նման բանը հայերի հետ կապում: Կապ հաստատելու կետեր, անպայման, կարող են գտնվել, սակայն դրաք շատ տարբեր թեմաներ են: Ինչո՞ւ ես այսպես՝ բողոքովին առանց քննելու, իմանալու, դատապարտում ամբողջ ազգին կամ ժողովրդին:

Քրիստոնյա լինել Անատոլիայում

Աղքյամանում մի եկեղեցի կա, որ գիտենք՝ պատմականորեն հայկական եկեղեցի է եղել, մինչդեռ հիմա որպես առաջնորդանիստ ասորական եկեղեցի է ծառայում:

Աղյուսանից, Մալաթիայից, Ուրֆայից և շրջակա քաղաքներից եկողներ կան: Եկեղեցին սկսել է գործել 2000-ական թթ. սկզբներից: Մենք այնտեղ գնալ-գալ ենք սկսել 14-15 տարեկանից: Հասարակությունն արդեն գիտի՝ մենք ով ենք: Մենք գիտենք, որ հասարակությունը դա գիտի: Այսինքն՝ բոլորը գիտեն ինչն ինչ է: Սակայն բոլորը լուռ են այնպես, կարծես մի բան կար, որի մասին չպետք է խոսվեր: Երբ սկսեցինք եկեղեցի գնալ-գալ, հանգիստ սկսեցինք խոսել սրա մասին: Սկսեցինք ասել, որ մենք հայ ենք կամ քրիստոնյա ենք: Այս առումով հոգեբանական մի շեմ հաղթահարեցինք, և հասարակությունն էլ, անշուշտ, մեզ հետ միասին փոխվեց: Օրինակ՝ մոտ 50 տարի է, ինչ նույն թաղամասում ենք ապրում: Երբ սկսեցինք եկեղեցի գնալ-գալ, մեր հարևանները դադարեցին բարևել: Մի քիչ այսպես շարունակվեց: Օրինակ՝ մուսուլմանների տոներին նրանց մոտ էինք գնում, նրանք էլ մեր տոներին էին գալիս: Մինչդեռ այդ ժամանակաշրջանում մեկ-երկու տարի լուռություն էր: Մենք չենք գնում, նրանք էլ չեն գալիս: Սակայն հետո հարաբերությունները նորից կարգավորվեցին: Այսինքն՝ այս իրավիճակը ոչ միայն մեզ, այլև մեր հարևանների համար էր շեմ հաղթահարելու կետ: Սակայն այս միտքը կարողացան մարտել մեկ-երկու տարվա ընթացքում: Թեև գիտեին մեր արմատները, գիտեին, որ մուսուլման չենք, սակայն սրան ընտելանալը շատ երկար ժամանակ խլեց:

Օրինակ՝ մեր արհեստավոր այն բարեկամները, ովքեր մեզ հետ սկսել էին եկեղեցի հաճախել, այս ընթացքում գրեթե անանկ վիճակի հասան: Սրանք «գյավուր են», սրանք «քրիստոնյա են» և նման պիտակներ կպցրեցին: Համայնքը իմանալով, որ իմամը ծագումով հայ է, նամազ անելուց հետո նրա հետևից կարող էր ասել՝ «Սրա թիկունքում արված նամազն ընդունելի կլինի»: Այսինքն՝ եթե Սուրբ ջրով էլ լվացվի, 40 աման ջուր էլ լցվի, գյավուրը գյավուր է. պիտակ կար:

Թեև նման բան չկար, սակայն լուրեր տարածվեցին, թե 9.000 բնակիչ ունեցող Քահթայում մեր արհեստագործ բարեկամներից մեկը եկեղեցի է բացելու: Եվ շատ կարճ ժամանակ անց նրանց տան առջև ձայնային պայթյունի պայթեցվեց: Թեև մենք շարունակաբար Աղյուսան ենք գնում-գալիս, քաղաքացիներն էլ մեզ բազմիցս ասել է, որ նման պահանջ ունենալու դեպքում մենք եկեղեցի բացենք, այնուհանդերձ դրան չմոտեցանք: Քանի որ դրան պատրաստ միջավայր չենք տեսնում, չկա:

Յուրաքանչյուր փոփոխություն պետության՝ն հետ է կապված

Խորքային, գուգահեռ, թե Էրզնեքոն եք ասում՝ չգիտեմ, սակայն քանի դեռ պետությունը տեր չի կանգնում մի կողմին, այս իրադարձությունների իրականացումը հնարավոր չէ: Սրա ամենակնառու օրինակը Հրանտ Դինքի սպանությունն է: Սպանող անձը ձերբակալվում է, և պետության պաշտոնյան կարող է նկարվել մարդասպանի հետ այնպես, կարծես նա հերոս է: Մյուս կողմից՝ այս դեպքի մասին նախօրոք տեղեկացնողներն էլ հազար ու մի դժվարություններով են դատվում: Այդ պահին դատվող անուններն գործի մեջ ամենաստորին աստիճանին են կանգնած: Ոչ մի կերպ չեն բռնվում նրանք, ովքեր տվել են հրամանը: Իրադարձությունների այս ընթացքը, ըստ էության, օրինակ է հանդիսանալու այն ամենի համար, ինչ տեղի է ունենալու դրանից հետո: Անհրաժեշտ է, որ պետության նախաձեռնությամբ իրավունքը գործ դառնա: Եթե իսկապես ապրելիք իրավական պետությունում, այս ամենը տեղի չէր ունենա: Ըստ իս՝ ամենամեծ պայքարը, որ անհրաժեշտ է մղել, Թուրքիայում իրավական պետություն ստեղծելն է լինելու:

Խոհեր

Մեր Անցած Ճամփան

Թ. Ղարախանյան Միրակցի

Հակառակ Աբադան քաղաքին որ շատ խոնավ էր և անապատի փոշի չէր տեսնում, Ահվազ քաղաքը անապատի մեջ էր կառուցված, «Karooon-Քարուն» գետի Արևելյան ափում մոտ քսան կիլոմետր Պարսից Ծովի հյուսիսում էր: Ահվազ քաղաքը՝ շուրջեշուրջ քանի այքո տեսներ անապատ էր, տաք խոնավություն և հաճախ երբ Արաքստանի փոշինները փչում էին արեւմուտքից, էլ ոչ տուն էր երևում ոչ մարդ, քաղաքի կյանքը դանդաղանում էր որոշ օրեր էլ հասնում գերո-ի մինչև ժամեր անցներ, փոշին դադարեր և մարդկանց այքը մի բան տեսներ: Դրում, ամեն մարդ առաջին հերթին իրեն ջրի էր հասցնում փոշին մաքրելու: Տնեցիներն էլ փոշին դադարելուց մի կողմից ջրմուղն էին պահում դուռ ու պատուհան, պատերն ու բակն էին լվանում, մյուս կողմից ավել ու փոշաթափ շորերը վերցնելով սենյակների ներսն էին մաքրում և դուռ-պատուհանի ապրանքների փոշին բռնում մինչև հով ու զով գիշերների գալուստը: Ամենից հետաքրքիրը, որ ու գիշերվա տարբերություն էր այնպես որ ինչ էլ ցերեկը վատ, շոգ, խոնավ և փոշոտ լիներ, կարծես երեկնապահվան հրաշքի պես, հով ու զով քամի էր բարձրանում և ամեն օրվա նեղությունը բոլորովին մոռացվում էին:

Ահվազ քաղաքում Հենց այս հով ու զով գիշերներից գրեթե բոլոր Նավթի Ընկերության մեկ հարկի տնացիները իրենց չորս պատի մեջտեղը անապաման մահճակալների վրայ քնելու տեղ էին գցում, որովհետև գետինը անապատային լինելով վտանգավոր էր, բայց ոչ-Նավթային հատկապես հայ ընտանիքները իրենց երկրորդ-երրորդ հարկի հարթ կտուրների վրա և պարզ ու լեցուն աստղերի տակ քնում: Հաճախ էլ որոշ հայ կին դրացիներ, որ կտուրները կպած էր իրար հայկական գյուղերի սովորություններով մինչև ուշ գիշեր փսփսալով գրույցում էին:

Հենց այսպես, աստղերով լի, մի գիշեր պարապությունից փրկվելու ճար ու ճամփա փնտրելու, աղոթքներ մրմնջալով մտքերով թռա երկինք կույր ու նվազ հավատացյալ ջահելի պես Աստուծո հրաշքի նշաններ էի ման գալիս մտքով խոսում «Բա ինչ անենք տեր Աստված? Որ մի դուռ ծեծենք, մի ճամբա ցույց տուր»։ Երկար ու բարակ մտածելիք, հավաքեցինք ու թափեցինք և վերջն էլ չիմացանք, որ արթուն թե քնած, հիրավի թե երազի մեջ, այդ պարզ ու պլայան աստղերից, երեք աստղ բաժանվեցին, իրար հետևից շարք կապեցին, շարժվեցին, վառվեցին, երկինքը լուսավորեցին և հորիզոններում հանգան ու կորան: Թպետ ինքնախաբույթուն, բայց հիշելու է այն պահը որ երբ անդրադարձա՝ շատ քրտնած էի: Քրտինքս չորացնելիս մտածեցի արդյոք այդ վառվող-հանգչող աստղերը որևէ կապ ունենին իմ հոգեկան վիճակի հետ թե հույսերով էի լցվում: Հիշեցի որ Նավթային Ընկերության նավահանգիստի օֆիցերի երեքամյա ուսման դիմել էի, որը քննություն անցնելու պարագային Նավթային Ընկերությունը հովանավորություն կտար անվճար սովորելու և վերդառնալու նույն Նավթային Ընկերությանը ծառայել որևէ ընկերության նավահանգստում. արդեն դիմել էի երբ Մասսչեթ Մուլեյման էինք և օրենքով պիտի ինձ գրավոր քննության կանչեին: Մտքումս ասացի «էդ մեկ աստղ», մյուս Աստղը՝ կիսատ-պռատ անգլերեն ձեռագրով գործի խնդրագիր գրել, տպագրիչ վարձել կամ չնչին դրամով տպագրել և անձամբ հանձնել Ահվազ քաղաքում Ամերիկյան “Sedco drilling”-ի կառավարիչի անունով բայց նախ ճարել ճիշտ կառավարիչի անունը: Դիմումի պատճենը դրկել էի մի օտար Ամերիկացիների ընկերության, որ Ահվազի և Թեհրանի

ճանապարհի մեջտեղում «Անդիմեշկ» անունով գլուղաքաղաքի մոտ, Դեզ անունով մի բլուրտ վայր, որտեղ Ամերիկացիները Պարսկական կառավարության հետ միասին տարիներ աշխատում էին Հիդրոէլեկտրակայան ծրագրի շուրջ Դեզի ջրամբար կառուցելու, որով հսկայական չափով կայծ էր տալու Հարավային Խուզատան նահանգում, բայց էի պիտի ճարել ճիշտ կառավարիչի անունը: Մյուս աստղի ճամփեն թվաց թե պիտի մի հնարագետ ձեռքով դիմում ներկայացնել հայկական կամ պարսկական ուսուցչական կազմ մտնելու, բայց, ո՛ւմ միջնորդությամբ: Հիմա էլ պարզ թե այդքան քրտինք սրբելը երագում էր թե այդքան հիշվում է, որ ծանոթ Արաք հումներ ծախողը որ ամեն առավոտ գոմեշի կաթի հումներ էր կանչում, արդեն շփշրփոցը սկսել էր, արշալույսը հով ու զով էր և մերոնք ամենքն դեռ բոլորը ծածկոցներով քնած էին և նակատս թաց էր:

Արդեն առաջին ճամբան անցել էի, գրավոր քննություններ տվել և սպասում էի կանչվել բանավոր քննության և այդ ճամբան, ապա ինչ մուօ էր երևում բայց վերջին տեսարանից հույս գտնելով սկսեցի Ամերիկայի Չայն «Voice of America»-ի ռադիոյի հաղորդումներից լսելով անգլերեն սովորել, որովհետև անգլերեն դասի գնալը, այդ ժամանակ, մեզ համար շատ թանգ հաճույք էր:

Պարտավորված, իմ կտորված անգլերենով անապատի մեջ գտնվող Ամերիկյան “Sedco Drilling” նավթի հորերի ընկերության գործի դիմում գրեցի: Այդ Նաֆտի հորերի ընկերությունը 10 կիլոմետր Քաղաքից դուրս էր: Ժամանակային անհարմարության բերումով, այն օրերին Պարսկաստանում դեռ նոր-գարացող երկրների շարքում էինք, ուրեմն փոքր բեռնատարի հետևը օտար հաճախորդների հետ, Ահվազ քաղաքի արևելք տանող դեպի օտար գլուղաքաղաքներ Աղաջարի և Օմիդիե ճանապարհով «20 րիպ» վճարեցի միջև Ամերիկյան “Sedco Drilling” նավթի հորերի ձեռնարկի խաչմերուկ, այնտեղից իջնելով անապատի դեղին ու կարմիր հողոտ ճանապարհով չգիտեմ քանի կիլոմետր քայլեցի դեպի ընկերության նստավայրը: Այդ ժամանակ Ամերիկյան “Sedco Drilling” ընկերությունը անապատի մեջտեղը շարժողական տասնյակ անապատային գրասենյակ ունեին (camper units) որտեղ Ամերիկացիների կառավարիչների ղեկավարության կենտրոնական գրասենյակներ էին, Նավթի հորափորման գործիքների տրանսպորտի և նորոգումների հարմարության համար: Այս կենտրոնը հսկա երկաթյա ցանկապատերով, կարծես առասպելական բերդի էր նաման առավել հսկա թվով պահակներով և երկու զինվորներով: Դարպասին հասնելով դռնապանին բարև Աստծոյ բարի ասելով և համոզացրի (թաքուն իրեն մեկ տուփ «Winston» սիգար տվեցի) որ իմ չարչարանքով տպած նամակը իմ կիսատ-պռատ անգլերենով հանձնի պարոն «Cox»-ին և մինչև աշխատողների տուն գնալու ժամանակ անապատում դարպասի հետևում սպասեմ որևէ պատասխան ստանալու: Աստված գիտի թե ինչքան երկար սպասելուց հետո որ արդեն տուն գնալու ժամանակ էր, պարոն «Cox»-ը իր կարմիր «Pick-up» մեքենայով դարպասը բացվելով կանգնեց և դռնապանի հետ մի բան խոսեց և երբ դռնապանը ինձ ցույց տվեց մեքենան թշվով դեպի առաջ՝ հարցրեց «Are you Mr. Gharakhani» և ես դողդողալով և շշմելով չեմ հիշում ինչ և ինչպես ասեցի «yeh...yeh...sssir» և պարոն «Cox»-ը չգիտեմ ինչու և գուցե իմ կմկմալուց ժպտաց և անգլերենով ասավ «...see me again»... և ինչպես նժույգի հեծյալ, ֆոռալով թռավ և հեռացավ և ես որ լրիվ մարմնով դողում էի և չըզգիտեմ շոգից թե շշմելուց չորացած մնացի:

Պարսիկ դռնապանը դարպասը գոցելիս ինձ պարսկերենով հարցրեց՝ «ադա ֆահմիդի չի գոֆտ. գոֆտ քե շիշ մահ է դիզե բիա համիհա ման է բերին»: Այսինքն *պարսկերենով* ասավ որ 6 ամսից հետոյ նորից արի այստեղ ինձ տես: Այդ օրերին որևէ ջահել մարդու աշխատանքի խոստում ստանալը չոր անապատի մեջտեղը մի Աստծո օրհնած անձրևի էր նմանում, որ գալիս էր անապատի հոգին թարմացնելու: Ափսոս որ Մարդը անհամբեր է և երկար սպասելը անկարող՝ մարդու հոգին կրծում մաշում է: Երկու-երեք ամիս սպասելուց աշխատելու ցանկությունը ճնշում էր առաջացնում և նոր դուռ պիտի թակել, արդյոք որքան պիտի տեվեր այդ սպասելը: Հիշեցի Պրն. Մինասյանի խոսքը, որ ամիսներ առաջ ինձ ասել էր, “Չինվորայնությունը վերջացրած, Իմ մոտ կը-գաս”. Էլ մտածումներս չհարմիպցու ասածով, ՓԱՐԱՏՎԵՑ: Արդեն գիտեի ինչ էր իմ մյուս քայլը: “Ուրեմն պիտի զբաղված մնամ, մինչև ինձ Նավթի ընկերությունը Մասչեղ Սուլեյմանի կենդրոնից կանչեն:

Թամար Փանոսյան

Հայերեն առածանի
 زبان‌دهای ارمنی
 تالیف تامار پانوسیان

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՃՆԵՐ

Ճա՞նճն ինչ է, որ ճենճն ինչ լինի:

Ճիշտ խոստողի գդակը ծակ կլինի:

Ճտերն աշնանը կհամբերեն:

Մախաթը ջավալում չի պահվի:

Մահը մարդու ականջի ետևն է:

Մարդ ինչքան կռիվ անի, մի երեսը հաշտության համար կպահի:

Մարդ իր տան եւ ծառան է, եւ աղան:

Մարդ որ մտքին դնի, սարը սարին կդնի:

Մարդը շորով է գեղեցիկ, խոսքն՝ առածով:

Մարդու աչքը մի բուռ հողով կկշտանա:

Մարդու բախտը գեշ լինի, ձին գոմի մեջ էշ լինի:

Մարդու դռան շունն էլ պետք է գեղեցիկ լինի՝

Մարդու միտքը երկար է, կյանքը՝ կարճ:

Մարդուց որ էշ չլինի, էշի գինը հազար մանեթ կլինի:

هویک وارتومیان گر فراموش کنی ، نفرینت کنم

ترجمان : آرمینه قازاریان

ویراستار : ادیک باغداساریان

انتشارات لويس وابسته به مرکز پژوهشهای ارمنی

تورونتو کانادا ۲۰۱۵

ISBN: 978-1-927860-28-1

(۵)

فکر کردیم که حتماً ترکان یا کردان بودند. مخفی شدیم و منتظر ماندیم. اسب سوارها وارد ده گومشه وار شدند و انگار دنبال چیزی بودند. در ده ما نیز که به همان ترتیب بطور وضوح دیده می شد آنها به کلیسا نزدیک شدند و از اسبها پیاده شدند...

از خود سوال کردیم که آنها دنبال چه چیزی می گشتند مگر از روستاها چیزی هم مانده بود. زمانی که دیدیم آنها وارد دهکده شدند فکر کردیم که ما نیز می توانیم این کار را انجام دهیم بنابر این منتظر دور شدن سوارها شدیم.

آنها مدت زیادی در دهکده نماندند، سوار اسب شده و به طرف کوهها راه افتادند. باید بیشتر مراقب می بودیم. در هر حال نباید بدست آنها می- افتادیم، بنابراین سریع از آنجا دور شده وارد مخفیگاه خود شدیم.

صبح روز بعد به راه افتادیم. از دویدن روی سنگها و بوته ها کفش هایمان ساییده شده بود و تقریباً هر دویمان پا برهنه بودیم ولی به این وضعیت هم عادت کرده بودیم و ناراحت نمی شدیم. روزهای اول با خوردن گوشت نپخته و علف و هر چیزی که بدست می آمد دل درد می گرفتیم ولی حالا معده ما به آن طرز خوردن عادت کرده بود.

سریعاً به دهکده رسیدیم دیگر آن بوی متعفن احساس نمی شد. در بعضی نقاط اسکلت هایی دیده می شدند. در حیاط خانه ها علف سبز شده بود. خانه ما را آتش زده بودند. با اندوه وارد حیاطمان شدم به امید این که یک یادگاری دوست داشتنی یا آشنایی را پیدا کنم ولی همه چیز سوخته و خاکستر شده بود.

ناره با غم فراوان به دنبال من می آمد مرا بغل می کرد و به سینه اش می چسباند ولی هیچکدام نتوانستیم گریه کنیم. احساسات لطیف انسانی را از دست داده بودیم. اشکمان انگار به طرف درون سرازیر می شد. و ما مثل سنگ شده بودیم.

من گفتم به کلیسا برویم.
ناره دستم را گرفت و گفت:

- برویم خواهر عزیز.

وارد کلیسای سوخته شدیم ولی دیوارهای سنگی آن هنوز استوار بودند. جسد های رویهم انباشته شده حال به اسکلت تبدیل شده بودند. دندانهایشان با برق بسیار نمایان شده بود و انگار آنها بر روی دنیا و این زندگی واهی می خندیدند. می خواستم همه را دفن کنم ولی غیر ممکن بود. سعی کردم مادرم، برادرهایم را پیدا کنم ولی مقدور نبود... همه شبیه همدیگر بودند. هیچ چیزی باقی نمانده بود. لباس یا چیز دیگری وجود نداشت که به استناد آن اشخاصی را که می خواستیم پیدا کنیم. همه را غارت کرده بودند و هر آنچه که مانده بود در آتش سوخته بود.

نمها اسکلت معلم را شناختم زیرا هنوز جدا از همه و در محراب کلیسا با پایهای باز افتاده بود. تمثال نیمه سوخته رنگ روغنی حضرت مریم مقدس هنوز با چشمهای باز با تعجب به اسکلت ها نگاه می کرد. هیچ موجود زنده ای دیده نمی شد حتی پرنده گانی که در کلیسا زندگی می کردند و هر سال بازگشته لانه های خود را پیدا می کردند و آنجا تخم می گذاشتند دیگر بازنگشته بودند.

کشیش مامبره می گفت:

- بگذار آنها نیز بمانند، خداوند آنها را خلق کرده، آنها هم حق زندگی دارند.

بهار امسال نیز پرنده گان به دهکده ما باز گشته بودند و آماده ساختن

ناره از من فقط یکسال بزرگتر بود ولی جالب بود که خیلی مادرانه رفتار می کرد. در زمانی کوتاه آنقدر صمیمی شده بودیم که انگار از یک مادر متولد شده باشیم. آری، زندگی می کردیم ولی به چه دلیل؟ دلیل را نمی دانستیم. انسان باید برای زندگیش هدف داشته باشد، برنامه ای برای آینده اش داشته باشد. ما نه هدفی داشتیم و نه برنامه ای. مثل علف، مثل درخت و یا یک جتنور زندگی می کردیم. با چنین زندگی انسان به یک درنده یا جانور وحشی تبدیل می شود. ما هم دو جانور کوچک وحشی بودیم.

از بالای صخره همه چیز بطور واضح دیده می شد. ما نظاره گر اتفاقاتی که آن پایین رخ می داد بودیم. ترکان خیلی وقت بود که از آنجا دور شده بودند. پس از این که همه چیز را به کثافت کشانند، کشتند، ویران کردند، آتش زدند و غارت کردند، دور شدند. هر چند می دانستیم هیچ موجود زنده ای نمانده ولی با اینحال می ترسیدیم به طرف دهکده ها برویم. ولی روزی این تصمیم را گرفتیم.

ناره گفت:

- برویم جسد های خویشاوندان خود را دفن کنیم.

- دهکده ما نزدیکتر بود. همگامی که به آنجا رفتیم همه چیز وحشتناک بود. بوی اجساد که مانند ابری سنگین روی دهکده چمباتمه زده بود نه تنها به فضای دهکده بلکه به نواحی اطراف نیز سرایت کرده بود. هیچ صحنه ای دلخراش تر از این نمی شد تصور کرد. خانه های سوخته مانند چشمان کور شده و از حدقه درآمده، درها و پنجره های سوخته که سیاهی فضای داخل را به نمایش گذاشته بودند، جسد های آشنایان و خویشاوندان که باد کرده و در حال متلاشی شدن بودند و دندانهای سفید آنها که از دهان باز شده بیرون زده بود و انگار بر روی دنیا می خندیدند... و بوی غلیظ و چسبان اجساد سرگیجه ایجاد می کرد...

دیگر عین وحشی ها شده بودیم. حتی نمی توانستیم گریه کنیم. من خیلی می خواستم حداقل معلم را که اینهمه زجر و شرم احساس کرده بود به خاک بسپارم اما بوی تعفن اجساد به ما اجازه نمی داد. مگسان و لاشخورها که از وجودمان ناراحت شده بودند برای لحظه ای از آنجا دور می شدند و بعد از کمی دوباره به اجساد حمله می کردند. ناره شروع به استفراغ کرد.

دهکده به یک گورستان واقعی تبدیل شده بود. ترکان محلی را که مانند بهشت بود به ویرانه تبدیل کرده بودند. انگار آنها تمام سعی خود را کرده بودند تا دهکده را کلاً نابود سازند و آن را از اذهان مردم محو کنند. دیگر به ده ناره نفرینم. واضح بود که آنجا نیز همان صحنه ها را می دیدیم.

از گذر زمان دیگر هیچ چیزی نمی فهمیدیم. تابستان بود ولی کدام ماهش نمی توانستیم حدس بزنیم. یک روز از ارتفاعات که به طرف دهکده- ها نگاه می کردیم چند سواره دیدیم که به طرف کوهها در حرکت بودند.

لانه‌هايشان شدند. ولی بعد از کشتار از آنجا مهاجرت کردند...
در حياط کليسا چاله‌ای کنديم و اسکلت معلم را آورده و آنجا دفن کردیم. سرانجام او مقبره خود را پيدا کرد. من کمی احساس آرامش کردم و تا حدی انتقام خود را گرفته بودم. با کشتن ملا و ابراهيم و حالا با دفن معلم ديگر احساس وظیفه‌ای نداشتم و تصميم گرفتم به هيچ وجه و هيچ وقت دوباره وارد اين دهکده نشوم. دهکده ای که به من زندگی بخشيده بود، ولی چه فايده؟ جایی بود که تمامی خانواده‌ام را از دست داده بودم از کوچک تا بزرگ.

هنوز ظهر نشده بود. به دهکده ناره رفتیم. همان تصوير ولی پيدا کردن خويشاوندان او آسان بود. اسکلت مادر در حياط بود، پدر و برادر او همچنان روی صليب بودند ما آنها را دفن کردیم. ناره با صدای بلند برای آرامش روحشان دعا خواند و قسم خورد که انتقام آنها را از ترکان خواهد گرفت.

خوبی خسته شده بودیم. ديگر نای راه رفتن نداشتم. سواره‌ها بعد از خارج شدن از جنگل سريعاً به ما رسيدند و ما را محاصره کردند.
دوباره داد زدند:
- خواهش می‌کنیم راحت باشيد ما ارمنی هستیم به صليب مقدس قسم...
ما سعی می‌کردیم از دستشان فرار کنیم ولی ديگر مقدور نبود.
فرمانده آنها گفت:

- ما ارمنی هستیم تمام افراد یا کودکانی را که زنده مانده‌اند جمع‌آوری کرده به شهر وان می‌بریم... آن شهر هم اکنون در دست ماست... چرا باور نمی‌کنید...
ما باور نمی‌کردیم ولی حلقه محاصره تنگ‌تر می‌شد. من کارد مادر را از جیبم درآورده آماده و منتظر لحظه مناسب بودم. ناره هم عين پلنگ می‌گریه و هر دو آماده حمله بودیم.

خانه آنها را آتش زده بودند ولی چیزی در آنجا باقی نمانده بود. روی دیوارها فقط میخ‌های کوبیده باقی مانده بودند که زمانی روی آنها قالی‌های قدیمی و ارثیه گذشتگان آویزان بود.

فرمانده‌ها گفت:
- وحشی شده‌اند لعنت به ترکها.
فرماندهشان گفت:
- دخترها، باور کنید... ترکها عقب نشینی کردند، ارمنیان شهر وان را در دست دارند با ما بیایید برای شما خیلی خوب خواهد شد. با چنین زندگی‌ای مثل درندگان مگر چقدر دوام خواهید آورد؟ در زمستان چه خواهید کرد؟
ما تسليم نمی‌شدیم در آن لحظه اگر تمام دنیا هم سعی می‌کرد ما را راضی کند فايده نداشت. ما به هيچ وجه باورمان نمی‌شد. با زندگی‌ای که سپری کرده بودیم، وقایع بسیار وحشتناکی که شاهدشان بودیم آنچنان یاس و ناامیدي وجودمان را فراگرفته بود که هيچ چیزی را باور نمی‌کردیم، فکر می‌کردیم مگر ممکن است غير از ترک و کرد افراد دیگری نیز به طرف کوه‌ها بتازند، سواره! آن هم ارمنی!

میوه‌های باغ رسیده بود، هر قدر می‌توانستیم جمع کردیم. ديگر آفتاب غروب می‌کرد. ماندن در دهکده مقدور نبود زیرا با تاریک شدن هوا انگار شبح مرگ نمایان می‌شد. بنابراین به سوی پناهگاه خود بازگشتیم. در هر دو دهکده هر درخت‌های فراوان گردو بود. تصميم گرفتیم بعداً دوباره برای جمع‌آوری گردو به آنجا برویم و توشه زمستان را آماده کنیم. از خوردن گوشت خام و انواع گیاهان مختلف خسته شده بودیم. برایمان میوه‌های رسیده خیلی خوشمزه و لذت بخش بود.

آنها در حقیقت ما را شکار کردند. ناره دست یکی از سواره‌ها را گاز گرفته بود آنها هم غمگین بودند و هم می‌خندیدند ما زمانی آرام گرفتیم که یکی از آنها صلیبی را که بر گردن داشت به ما نشان داد و گفت:

حالا باور کردید؟ به شهر وان که برسیم زندگی جدیدی را شروع خواهید کرد.
هر کدام از ما سوار یک اسب شده به طرف شهر وان حرکت کردیم. شهر وان، شهر آرزوهای من. پدرم برای خرید لباس، کتاب، جواهرات و در کل هر چیزی که لازم بود به شهر وان می‌رفت و راجع به این شهر و نقاط خیلی مهمش تعريف می‌کرد. از قلعه معروفش تعريف می‌کرد. او هر آن چه را که توصیف کرده بود من در فکر خود مجسم می‌کردم. او قول داده بود که یک روز همه ما را به آنجا ببرد و هر آن چه را که درباره آنجا تعريف کرده بود به ما نشان دهد. «آه پدر عزیزم من به شهر وان می‌روم ولی زمانی که تو آن دور دورها هستی من آنجا را بدون تو خواهم دید...».

روزها سپری می‌شد یکی از دیگری بی‌معناتر و دشوارتر. پیوسته به دهکده وارد می‌شدیم و سپس دوباره به محل زندگی خود باز می‌گشتیم. یک روز طبق معمول همیشگی وارد ده شده بودیم و مشغول جمع‌آوری گردوهایی بودیم که از درخت ریخته شده بود. ناگهان صدای اسپهایی را که نزدیک شده بودند ما را ترساند. يکه خوردیم. آنقدر نزدیک بودند که حتی اگر خیلی سریع هم می‌دیدیم حتماً آنها به ما می‌رسيدند.
یکی از اسب سوارها گفت:
- دخترها نرسيد ما ارمنی هستیم.
نه فقط باور کردنی بلکه خنده دار نیز بود. آنها از ارمنیان بودند و سوار بر اسب. مطمئن بودیم که تله‌ای در کار است. آنها خیلی وقت بود که متوجه ما شده بودند و ما را دنبال می‌کردند. سعی می‌کردند با سخنانشان به ما آرامش دهند.
ناره گفت:
- غير ممکن است که اینها ارمنی باشند آنها یا ترک هستند یا کرد.
من گفتم:
- بیا فرار کنیم اگر از بین باغ‌ها برویم آنها نمی‌توانند به ما نزدیک شوند.
در حالی که آنها می‌خواستند ما را قانع کنند ما پا به فرار گذاشتیم و با سرعت زیاد در باغ بعدی ظاهر شدیم. به دویدن خود ادامه داده و به طرف کوه رفتیم. درست بعد از دهکده باغستان‌هایی شروع می‌شد که عبور اسب از آن‌ها بسیار سخت بود.
بدون هيچ مکنی، نفس نفس زنان به فرارمان ادامه دادیم. از تصور این که اگر ما را دستگیر کنند چه اتفاقی برایمان می‌افتد سرعتمان صد چندان شده بود ولی آنها نیز به همان سرعت ما را دنبال می‌کردند.

راه طولانی در پیش بود. از بین روستاها و دشت‌ها حرکت می‌کردیم همه روستاها بی‌سکنه بودند. ارمنیان قتل عام شده و ترکها و کردها ساکنان جدید دهکده‌هایی بودند که آنها نیز بعد از ورود ارتش روسیه و جوخه‌های ارمنی داوطلب از آنجا فرار کرده بودند.
سواره‌ها از ما سوالات فراوانی می‌پرسيدند و ما راجع به بلاهایی که بر سرمان آمده بود تعريف می‌کردیم. آنها با غم فراوان آه می‌کشيدند و به ما امید فردا را می‌دادند دال بر این که همه سختیها تمام شده و زندگی جدیدی را می‌توانیم آغاز کنیم. برای ما سخت بود که آرام بگیریم، بعد از این که شاهد این همه بدبختی بودیم. حالا می‌بایستی همه چیز را پشت سر می‌گذاشتیم و با گذشته و صدها آشنا خداحافظی می‌کردیم، با صداها آشنا و خويشاوند و خانواده‌ای که به خاک سپرده نشده بودند، می‌رفتیم که زندگی جدیدی را شروع کنیم.

پیام تبریک سرژ سرکیسیان بمناسبت سالروز استقلال ارمنستان

سرژ سرکیسیان رئیس جمهوری ارمنستان روز دوشنبه در مراسم بزرگداشت سالروز استقلال ارمنستان در ۲۱ سپتامبر سال ۱۹۹۱ میلادی شرکت کرد.

سرژ سرکیسیان در این مراسم ضمن اعطا نشان ها و مدال های دولتی به برخی از چهره های مذهبی، سیاسی، نظامی، فرهنگی، هنری و ورزشی در سخنانی به اهمیت و جایگاه سالروز استقلال ارمنستان اشاره کرد.

سرژ سرکیسیان در پیام تبریک خود به مناسبت جشن استقلال ارمنستان ضمن تاکید بر تاریخ پر فراز و نشیب ارمنستان به برگ های طلایی از تاریخ این کشور اشاره کرد که در خاطرات ملت ارمنی جاودانه شده و تبدیل به بخشی از هویت ملی او شده اند. رئیس جمهوری ارمنستان اعلام استقلال ارمنستان در ۲۱ سپتامبر سال ۱۹۹۱ میلادی را که در طی آن ملت ارمنی یکصد اراده خود برای احقاق حق تعیین سرنوشت و همچنین عزت خود را اعلام کرد یکی از برگ های زرین تاریخ ارمنستان دانست.

سرکیسیان افزود: "این اتحاد نه تنها استقلال را به ما ارزانی داشت بلکه در بیش از دو دهه گذشته ما قدرت و توانایی بخشید."

رئیس جمهوری ارمنستان نسل جدید و سربازان ارتش ارمنستان را از ثمرات استقلال ارمنستان دانست. سربازانی که با واکنش نسبت به هر تحرک خصمانه کشور همسایه، آن ها را وادار به پرداخت هزینه گزاف تجاوز خود می کنند.

ماهنامه ارمنی - فارسی زبان

لوئیس

صاحب امتیاز، مدیر مسئول و سردبیر

ادیک باغداساریان

نشانی نشریه: تهران صندوق پستی ۹۴۸۸-۱۵۸۷۵

پست الکترونیکی: louys_monthly@yahoo.com

نشانی اینترنت: www.louysonline.com

چاپ احسان- تهران خیابان انقلاب شماره ۱۱۴۸ کدپستی ۶۳۵۶۱-۱۳۱۵۷ تلفن ۶۶۴۹۵۷۶۱

۲۸ صفحه تک شماره ۵۰۰ تومان

اشتراک مجله: تک شماره ۵۰۰ تومان. ایران یک سال ۶۰۰۰ تومان خارج ۵۰ دلار
شماره حساب ۱۴۰۶۸۶۴۹۲ بانک تجارت شعبه مجیدیه سه راه آرامنه

- ♦ مقالات و دیدگاه های مندرج در ماهنامه «لوئیس» لزوماً بیانگر موضع مدیر مسئول و هیئت سردبیری نیست.
- ♦ مقالات، عکس ها و مطالب رسیده باز گردانده نمی شود.
- ♦ نشریه در حکم و اصلاح مقاله ها مجاز است.
- ♦ استفاده از مطالب «ماهنامه لوئیس» با ذکر ماخذ آزاد است.

وی همچنین با اشاره به مصادف شدن جشن استقلال ارمنستان با روز جهانی صلح و به صدا در آمدن ناقوس های صلح در مقر سازمان ملل تاکید کرد. "متأسفانه حتی در روز جهانی صلح نیز صدای ناقوس های صلح در میان صدای انفجار بمب ها و رگبار گلوله ها گم شده اند."

وی ضمن اشاره به استمرار ناامنی در مرزها و روستاهای مرزی ارمنستان در نتیجه تجاوزات دشمن افزود. "کمی دورتر ملت های خاورمیانه نیز که روزی میزبان پدران و مادران نجات یافته ما از واقعه نسل کشی بودند اکنون در چنگال جنگ گرفتار آمده اند." سرکیسیان همچنین گفت که در نتیجه رای "آری" ملت ارمنی به استقلال ارمنستان در ۲۱ سپتامبر سال ۱۹۹۱ میلادی امروز ارمنستان توانایی میزبانی از هموطنان ارمنی خود را که از جنگ خانمانسوز در خاورمیانه فرار کرده اند، دارا می باشد.

رئیس جمهوری ارمنستان همچنین به اصلاحات پیش رو در قانون اساسی این کشور اشاره و از اتحاد مختلف ملت ارمنستان خواست تا صرف نظر از رای و دیدگاه های خود در سرنوشت نسل های آینده این کشور نقش آفرینی کنند.

سرژ سرکیسیان رئیس جمهوری ارمنستان مردم را سرچشمه و منشاء قدرت و حکومت در ارمنستان دانست و تاکید کرد اتحاد ملت ارمنستان تنها نیروی است که می تواند بر چالش های داخلی و خارجی غلبه نماید.

توماس دووال. "جمهوری آذربایجان پتانسیل آغاز عملیات

"گسترده را ندارد"

توماس دووال تحلیلگر بنیاد صلح بین المللی "کارنگی" معتقد است ارمنستان و جمهوری آذربایجان تمایلی برای آغاز عملیات نظامی گسترده ندارند.

دووال در تماس تصویری با کنفرانسی که برای بررسی درگیری های مرزی اخیر برگزار شده بود همچنین تاکید کرد، جنگ برای طرف ارمنی مفید نیست زیرا وضعیت کنونی در حال حاضر به نفع آن ها است. از سوی دیگر جنگ ریسک بزرگی برای جمهوری آذربایجان محسوب می شود.

دووال افزود. "مشخص نیست که جنگ چه پایانی خواهد داشت. این جنگ در وهله نخست ریسک بزرگی برای رژیم حاکم در جمهوری آذربایجان خواهد بود. آن ها فاقد پتانسیل نظامی مورد نیاز برای عملیات گسترده نظامی هستند. از سوی دیگر نوع واکنش روسیه در صورت آغاز جنگ از سوی جمهوری آذربایجان نیز نامشخص است."

دووال همچنین تاکید کرد. "با این وجود مناقشه قره باغ تشدید شده و بویژه طرف آذری اقدام به مستقر نمودن تجهیزات سنگین در خطوط تماس کرده است. این بدان معنی است که احتمال تشدید بیشتر تنش وجود دارد که می تواند منجر به افزایش تلفات شود. این موضوع می تواند آسیب جدی به روند حل مسالمت آمیز مناقشه قره باغ وارد نماید."

این تحلیلگر تاکید کرد. "روسای گروه مینسک به تلاش برای حل مسالمت آمیز مناقشه ادامه می دهند و در حال حاضر نخستین هدف آن ها حفظ وضعیت کنونی و برگزاری حداقل یک دیدار در سطح روسای جموری در طی سال جهت کنترل اوضاع است. این حداقل کارکرد گروه مینسک است و البته حداکثر انتظار از آن حل مناقشه می باشد. با این وجود، این که چگونه می توان به حل مسالمت آمیز مناقشه رسید، سؤال برانگیز است. مورد اوکراین را در نظر بگیرید. همه مایل به برقراری صلح در این منطقه هستند با این وجود عدم وجود اعتماد متقابل و اختلافات موجود اجازه چنین کاری را نمی دهند. وضعیت مشابه ای نیز در مورد مناقشه قره باغ حاکم است. وضعیت موجود حاوی ریسک های بسیاری است و هر اقدام اشتباه کوچکی ممکن است موجب تشدید شدید اوضاع در خطوط تماس شود."

Լույս են տեսել

Էդիկ Բաղդասարյանի նոր գրքերը

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ-ը 10 ՀԱՏՈՐՈՎ

ՀԱՅ ՊԵՏԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ-ը 7 հատորով

Հայ-պարսիկ դարավոր բարեկամությունը – (Պարսկերեն) **دوستی دیرینه ایرانیان و ارمنیان** (Պարսկերեն)

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ-ը`

(պարսկերեն) **تاریخ ارمنیان ایران – جلد اول و دوم**

Աղվանք, Աղբբեջան, Ոճրագործություն և Ծավալապաշտություն

(Պարսկերեն) **آذربایجان، جنایت و توسعه طلبی**

Հայ Գրականության Պատմություն 3 հատորով (Պարսկերեն) **تاریخ ادبیات ارمنی در ۳ جلد**

Հայկական հարցը, հնագույն շրջանից մինչև մեր օրերը, 2 հատորով (Հայերեն)

Շահնամ և հայկական աղբյուրները (Պարսկերեն) **شاهنامه و منابع ارمنی**

Կոմիտասը և Հայ դասական երաժշտության ձևավորումը (Պարսկերեն)

کومیتاس و شکل گیری موسیقی کلاسیک ارمنی

Գիքորը, անգլերեն, 2014, **گیکور، اثر هوانسی تومانیان بر گردان انگلیسی، تورونتو، ۲۰۱۴**

Հոդվածների ժողովածու, Հատեր Ա,Բ- Պարսկերեն

Գրքի հոդվածների ժողովածու, Հատեր Ա, Բ և Գ, 2014, **گزیده مقاله های فارسی ادیبک باغدادساریان، جلد ۱ و ۲، تورونتو، ۲۰۱۴**

Հոդվածների ժողովածու, Հատեր Գ, Հայերեն

Գրքի հոդվածների ժողովածու, Հատեր Գ, 2014, **گزیده مقاله های ارمنی ادیبک باغدادساریان، جلد سوم، تورونتو، ۲۰۱۴**

Հայ գրականության ընտրանի (Անգլերեն և պարսկերեն) Տորոնտո, 2014.

Գրքի ընտրանի (Անգլերեն և պարսկերեն) Տորոնտո, 2014. **گزیده نثر و نظم ادبیات ارمنی، برگردان فارسی و انگلیسی – ادیبک باغدادساریان، تورونتو ۲۰۱۴**

Ակնարկ Պարսկերենի Ուղղագրության, (Պարսկերեն) Տորոնտո, 2014.

Նկարագրի շարժումը (Պարսկերեն) Տորոնտո, 2014. **نگاهی بر شیوه نگارش فارسی – ادیبک باغدادساریان، تورونتو ۲۰۱۴**

Թարգմանության մասին (Պարսկերեն), Տորոնտո, 2014

Նկարագրի շարժումը (Պարսկերեն) Տորոնտո, 2014. **نگاهی بر فن ترجمه، فارسی – ادیبک باغدادساریان، تورونتو ۲۰۱۴**

Հայոց ցեղասպանության Պատմություն, (Պարսկերեն), Տորոնտո, 2014

Հայոց ցեղասպանության Պատմություն, (Պարսկերեն) Տորոնտո, 2014. **تاریخ نژادکشی ارمنیان، فارسی – ادیبک باغدادساریان، تورونتو ۲۰۱۴**

Հայկական Հարցի Մանիֆեստ **The Armenian Question Manifesto**

Հայկական Հարցի Մանիֆեստ **The Armenian Question Manifesto** Տորոնտո, 2014. **تاریخ جامع ارمنیان ایران در دو جلد، جلد ۱، ارمنی – تورونتو، ۱۳۹۴**

Իրանահայ Համայնքի Ամբողջական Համառոտ Պատմություն, 2 հատորով, հատոր 1 և 2, Տորոնտո, 2015:

Edic Baghdasarian, *The History of the Armenians in Iran, Two volumes, Vol. 1-2, in Armenian, Toronto, 2015.*

Հայոց ցեղասպանության Պատմություն, (Պարսկերեն) Տորոնտո, 2014. **تاریخ جامع ارمنیان ایران در دو جلد، ارمنی – تورونتو، ۱۳۹۴**

Անանիա Շիրակացի, Մաթեմատիկա, Պարսկերենի թարգմանեց Էդիկ Բաղդասարյանը, Տորոնտո, 2015:

Anania Shirakatsi, *Mathematics, translated into Persian by Edic Baghdasarian, Toronto, 2015.*

Անանիա Շիրակացի, Մաթեմատիկա, Պարսկերենի թարգմանեց Էդիկ Բաղդասարյանը, Տորոնտո, 2015: **آنانیا شیراکاتسی دانشمند سده ۷ میلادی، ریاضیات، ترجمه ادیبک باغدادساریان، تورونتو ۱۳۹۴.**

Անանիա Շիրակացի, Տիեզերագիտություն, Պարսկերենի թարգմանեց Էդիկ Բաղդասարյանը, Տորոնտո, 2015:

Anania Shirakatsi, *Cosmography, translated into Persian by Edic Baghdasarian, Toronto, 2015.*

Անանիա Շիրակացի, Տիեզերագիտություն, Պարսկերենի թարգմանեց Էդիկ Բաղդասարյանը, Տորոնտո, 2015: **آنانیا شیراکاتسی دانشمند سده ۷ میلادی، کیهانشناسی، ترجمه ادیبک باغدادساریان، تورونتو ۱۳۹۴.**

History of Mathematics in Armenia, in English, by Edic Baghdasarian (Ed. Germanic), Toronto, 2015

Մաթեմատիկայի Հայաստանում (Անգլերեն), աշխատասիրեց Էդիկ Բաղդասարյանը (Էդ. Գերմանիկ), Տորոնտո,

2015: **تاریخ ریاضیات ارمنیان، نگارش ادیبک باغدادساریان (ا.گرمانيک) تورونتو-کانادا (انگلیسی) ۲۰۱۵:۱۳۹۴**

Պատվիրելու համար դիմել www.Edic-Baghdasarian.com, edbagh@yahoo.com կամ 1-818-627-8643